

Nr 395.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till omorganisation av vattenfallsstyrelsen samt i fråga om antalet av vissa befattningar vid statens vattenfallsverk; given Stockholms slott den 25 april 1919.

Under återopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att — med godkännande av de av departementschefen förordade, uti statsrådsprotokollet angivna huvudgrunder för ny organisation av vattenfallsstyrelsen — beträffande sådana befattningar vid statens vattenfallsverk, vilkas antal enligt avlöningsreglementet för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk skall fastställas av Kungl. Maj:t och riksdagen, från och med den 1 juli 1920 bestämma detta antal på sätt anges i den vid statsrådsprotokollet fogade förteckning.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas.

GUSTAF.

Axel Schotte.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25
april 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Schotte anförde vidare:

Vattenfallsstyrelsen har i skrivelse den 17 september 1918 framlagt förslag i fråga om organisationen av vattenfallsstyrelsen och statens vattenfallsverks lokalförvaltningar.

Över styrelsens berörda förslag har kommunikationsverkens lönekommitté den 30 december 1918 avgivit infortrat yttrande, varefter vattenfallsstyrelsen, till följd av remiss, den 7 februari 1919 utlåtits i ärendet.

Därjämte hava lantbruksstyrelsen, domänstyrelsen och järnvägsstyrelsen avgivit särskilda yttranden rörande viss del av förslaget.

Vattenfallsstyrelsen.

Innan jag närmare ingår på frågan om ny organisation för vattenfallsstyrelsen, tillåter jag mig i korthet redogöra för tillkomsten av denna styrelse samt densammas nuvarande organisation. Vattenfallsstyrelsen.

Sedan statsverket år 1904 förvärvat viss Nya Trollhätte kanalbolag tillhörig egendom, ställdes densamma enligt beslut vid 1905 års riksdag under förvaltning av den då inrättade styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk. Nämnda styrelse erhöll till åliggande att övervaka och ombesörja rörelsen å Trollhätte kanal, samt, i överensstämmelse med de föreskrifter Kungl. Maj:t meddelade, ombesörja anläggningen och förvaltningen av den eller de elektriska kraftstationer, som vid Trollhättefallen eller eljest vid Göta älv kunde komma att inrättas för statens räkning. Styrelsen, som var ungefär så organiserad som en vanlig bolagsstyrelse, bestod av en ledamot med befogenhet, som i viss mån motsvarade den som i enskilda affärsföretag vanligen tillkommer en disponent eller verkställande direktör, samt fyra från annan verksamhet tillkallade ledamöter, av vilka en särskilt skulle äga erfarenhet i handläggningen av allmänna ärenden, en äga tekniska insikter samt två vara industriidkare eller andra affärsmän, särskilt representerande trafikanterna. Historik.

Vid 1907 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t, att en permanent vattenfallskommission skulle inrättas för avgivande av utlåtanden i ärenden angående dispositionen av staten tillhöriga vattenfall. Såsom föredragande skulle tjänstgöra en vattenfallsingenjör, vilken jämväl skulle hava till åliggande att handhava den huvudsakliga förvaltningen av statens vattenfall.

Statsutskottet vid nämnda riksdag avstyrkte emellertid inrättandet av kommissionen och ifrågasatte, huruvida icke åt en redan befintlig institution, exempelvis styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk, skulle kunna överlämnas att taga initiativ och ledning uti ifrågavarande angelägenhet.

På grund av kamrarnas skiljaktiga beslut i ärendet förföll frågan för den riksdagen.

Med föranledande härav uppdrogs åt särskilda sakkunniga att utarbeta nytt förslag i ämnet.

Nämnda sakkunniga anförde i avgivet yttrande bland annat, att

såsom ledande grundsats för förvaltningen av statens vattenfall borde uppställas den fordran, att densamma anordnades på ett affärsmässigt, enhetligt och planmässigt sätt, vilket syntes bäst kunna ske genom inrättande av en central styrelse, sammansatt och ordnad på så sätt, att inom densamma komme att representeras såväl erforderlig teknisk sakkunskap som även i det praktiska livet förvärvad kännedom om industriens och näringarnas behov.

Under erinran om statsutskottets oförmälda förslag, att till styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk borde överlämnas ifrågasvarande angelägenhet, förklarade de sakkunniga, att det enligt deras åsikt icke lämpligen låte sig göra att lösa frågan på sådant sätt, att förvaltningen av statens vattenfall utan vidare anförtroddes åt nämnda styrelse. Enligt de sakkunnigas uppfattning syntes den riktiga lösningen av frågan ligga däri, att med tillämpning av de antydda grundsatserna, vilka även gjort sig gällande vid bildandet av styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk, i stället för och med upphävande av nämnda styrelse, inrättades en ny central styrelse för statens vattenfall. Under denna styrelse ansågo de sakkunniga jämväl böra läggas förvaltningen av Trollhätte kanal samt vissa vid Trollhättan belägna och övriga i och för tillgodogörandet av vattenkraften i Göta älv av staten förvärvade fastigheter.

Vad anginge sammansättningen av den föreslagna centralstyrelsen, ansågo de sakkunniga, att antalet ledamöter däri icke borde sättas till högre än fem. Av dessa borde en, som skulle förordnas för längre tid än de övriga, fungera såsom verkställande direktör och handhava den närmaste ledningen och tillsynen över verkets angelägenheter. Den ställning, som tillkomme honom, borde sålunda motsvara den, som intoges av verkställande direktören i Trollhätte kanal- och vattenverk, och borde därför åt honom lämnas en ganska vidsträckt befogenhet att på egen hand handhava den löpande förvaltningen. Han skulle även fungera såsom styrelsens ordförande.

De övriga ledamöterna i styrelsen borde, enligt vad de sakkunniga framhöllo, representera den praktiska erfarenhet och sakkunskap, som styrelsen i olika riktningar för en affärsmässig skötsel av verket borde inom sig inrymma. Några särskilda kvalifikationer för var och en av dessa fyra ledamöter, utöver vad förut antytts, syntes de sakkunniga icke behöva uttryckligen föreskrivas, utan borde det överlämnas åt Kungl. Maj:t att lämpa styrelsens sammansättning efter utvecklingen och beskaffenheten av de arbeten och uppgifter, som densamma under olika tider kunde få sig förelagda.

Vid den verkställande direktörens sida borde enligt de sakkunnigas mening finnas ett tekniskt bildat biträde, varjämte styrelsen måste hava tillgång till ett biträde med juridisk bildning.

I anslutning till de sakkunnigas förslag framlade Kungl. Maj:t vid 1908 års riksdag proposition i ämnet (nr 159), däruti Kungl. Maj:t föreslog riksdagen, bland annat, förklara, att från och med år 1909 styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk skulle upphöra att fungera och att från och med samma år skulle inrättas en vattenfallsstyrelse med förut antydd sammansättning, ävensom godkänna förslag till stat för vattenfallsstyrelsen.

Nämnda statförslag upptog bland annat arvoden till den verkställande direktören — med benämning vattenfallsdirektör — fyra ledamöter i styrelsen samt en biträdande ingenjör ävensom en sekreterare och ombudsman.

Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, dock med en mindre jämkning beträffande beloppet av en post i statförslaget.

Enligt den för vattenfallsstyrelsen den 31 december 1908 utfärdade instruktion åligger det styrelsen att

Nuvarande organisation.

a) föreslå samt efter Kungl. Maj:ts därtill erhållna bemyndigande vidtagna åtgärder, ägnade att främja tillgodogörandet av vattenkraften inom landet;

b) uppgöra förslag angående tillgodogörande av sådant staten tillhörigt vattenfall, som blivit ställt under styrelsens förvaltning, samt göra framställningar om förvärvande för statens räkning av vattenkraft och för dess utnyttjande nödig mark;

c) handhava utförandet och förvaltningen av elektriskt kraftverk och annan anläggning, som för statens räkning inrättas för tillgodogörande av vattenfall, vilket hör under styrelsen;

d) övervaka rörelsen å kanal, vars förvaltning blivit styrelsen anförtrodd, samt i mån av behov föreslå och utföra de anläggningar, som erfordras för sådan kanals utvidgning och förbättring;

e) förvalta de övriga, här förut ej nämnda fastigheter, som äro lagda under styrelsen, och övervaka, att de bliva på lämpligt sätt tillgodogjorda;

f) bevaka statens rätt och bästa, då staten ingått som delägare i företag, avseende tillgodogörande av vattenfall eller användning av kraft från staten tillhörigt kraftverk, så ock i andra företag, i vilka styrelsen för statens räkning kan bliva intresserad; samt

g) uppbära och redovisa de inkomster, som inflyta från den under styrelsen ställda egendom, och bestrida de utgifter, som av styrelsens förvaltning föranledas.

Styrelsen utgöres enligt instruktionen av vattenfallsdirektören, vilken tillika är ordförande, och fyra andra ledamöter. Styrelsens medlemmar förordnas av Kungl. Maj:t, vattenfallsdirektören för en tid av sex år och ledamöterna för en tid av tre år. Vattenfallsdirektören är i främsta rummet Kungl. Maj:t ansvarig för att den under vattenfallsstyrelsen ställda egendom varder på ändamålsenligaste sätt förvaltd. Honom tillhör att hava den närmaste ledningen och tillsynen över styrelsen underlydande verk och förvaltningar, att utöva chefskapet över personalen samt att handhava den löpande förvaltningen.

Beträffande ärendenas handläggning inom vattenfallsstyrelsen är stadgat, att de, allt efter deras beskaffenhet, skola avgöras av styrelsen eller vattenfallsdirektören ensam.

Av styrelsen skola avgöras sådana ärenden av större betydelse, som finnas angivna i § 21 av instruktionen. Övriga styrelsens förvaltning rörande ärenden avgöras av vattenfallsdirektören ensam.

Styrelsen är beslutsmässig, då minst tre ledamöter äro tillstädes. Besluten bestämmas genom enkel röstpluralitet, men vid lika röstetal eller, därest alla tillstädesvarande ledamöter äro av olika mening, äger vattenfallsdirektören utslagsröst.

Vid behandlingen av vissa ärenden skola, enligt § 30 i instruktionen, representanter från andra ämbetsverk närvara i vattenfallsstyrelsen. Detta är sålunda förhållandet, då inom vattenfallsstyrelsen handläggas frågor antingen om avgivande till Kungl. Maj:t av förslag till bebyggande av ett under styrelsens förvaltning stående vattenfall eller om villkoren för ett dylikt vattenfalls upplåtelse till nyttjande. I sådana fall skola nämligen byråcheferna för agrikulturtekniska ärenden och fiskeriärenden i lantbruksstyrelsen, en byråchef i domänstyrelsen samt chefen för järnvägsstyrelsens byrå för elektrisk drift, eller, vid förfall för honom, hans ställföreträdare deltaga i ärendets behandling, i vad det berör vederbörande ämbetsverks förvaltningsområde.

Likaledes skola i vattenfallsstyrelsens sammanträden deltaga: förenämnda byråchef för fiskeriärenden, då fråga är om avgivande till Kungl. Maj:t av utlåtande eller förslag till plan för utförande av sjöreglering, samt förut omförmälda byråchef i järnvägsstyrelsen eller hans ställföreträdare, då fråga är om avgivande till Kungl. Maj:t av utlåtande eller förslag angående disposition av vattenfall, som ställts under sty-

relsens förvaltning, eller om uppgörande av närmare bestämmelser för den elektriska utrustningen vid kraftverk, som anlägges för tillgodogörande av vattenfall, vilket antingen inköpts för statens järnvägars behov eller enligt av Kungl. Maj:t meddelat beslut förklarats vara av beskaffenhet att kunna komma i fråga att användas för järnvägarnas drift, liksom ock då fråga är om uthyrande av kraft från dylikt kraftverk.

Sådan representant för annat ämbetsverk må deltaga i överläggningarna men ej i besluten inom vattenfallsstyrelsen. Fattar styrelsen i fråga, som nyss omförmälts, beslut, som avviker från vederbörande representants i ämnet uttalade mening, skall emellertid beslutet i varje fall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Ledamot av styrelsen samt representant för annat ämbetsverk, vilken är av avvikande mening från det av styrelsen fattade beslut, åligger att låta till protokoll anteckna denna sin avvikande mening. Sådan skyldighet åligger däremot icke föredragande i styrelsen, i denna hans egenskap.

Den av riksdagen antagna staten för vattenfallsstyrelsen upptager, såsom redan är nämnt, allenast två tjänstemän utom vattenfallsdirektören, nämligen en biträdande ingenjör samt en sekreterare och ombudsman, vilka bägge befattningshavare emellertid förordnas allenast med anställning tills vidare.

Utöver nämnda tjänstemän äger styrelsen att i mån av behov antaga extra ordinarie personal.

För granskning av vattenfallsstyrelsens förvaltning jämte tillhörande räkenskaper tillsätts årligen av Kungl. Maj:t två revisorer.

Med anledning av den alltjämt stegrade omfattningen av vattenfallsstyrelsens verksamhet och i ändamål att åstadkomma ökad centralisering av vissa delar av statens vattenfallsverks förvaltning hava vidtagits särskilda anordningar.

Sålunda har Kungl. Maj:t den 12 september 1910 medgivit, att en överingenjör finge tills vidare anställas vid vattenfallstyrelsens byggnadsarbeten ävensom bestämt avlöningsförmånerna för ifrågavarande överingenjör, som förordnas av Kungl. Maj:t på viss tid. Med föranledande av Kungl. Maj:ts berörda medgivande inrättade vattenfallsstyrelsen hos sig en särskild byggnadsbyrå med nämnda överingenjör som chef. Vidare anordnade vattenfallsstyrelsen jämväl under år 1910 en elektroteknisk byrå, närmast för behandling av de elektrotekniska

spörsmålen vid anläggningen av Porjus och Älvkarleby kraftverk. Vid årsskiftet 1915—1916 förlades alla kraftverk rörande ärenden under chefen för vattenfallsstyrelsens elektrotekniska byrå i Stockholm, varefter styrelsen under år 1916 inordnade samtliga kraftverken under en statens kraftverksförvaltning, därvid styrelsens elektrotekniska byrå fick uppgå i en inom kraftverksförvaltningen inrättad centralavdelning. Slutligen har vattenfallsstyrelsen sammanfört Trollhätte räkenskapsavdelning med ett förut i Stockholm inrättat räkenskapskontor till en statens vattenfallsverks räkenskapsavdelning, uppdelad i ett huvudkontor och ett Trollhätte-kontor samt med chefen för huvudkontoret såsom avdelningschef.

Erinras må, att jämlikt beslut vid 1918 års lagtima riksdag befattningen såsom chef för statens kraftverksförvaltning blivit under titeln av direktör vid nämnda kraftverksförvaltning uppförd å statens vattenfallsverks stat. Denne befattningshavare, som sålunda formellt tillhör lokalförvaltningen, torde emellertid, såsom av det sagda framgår, i själva verket kunna anses jämväl såsom en vattenfallsstyrelsens tjänsteman.

Frånsett vattenfallsdirektören, den biträdande ingenjören samt sekreteraren och ombudsmannen ävensom direktören vid statens kraftverksförvaltning omfattar vattenfallsstyrelsens hela personal för närvarande omkring 175 extra ordinarie befattningshavare.

Behovet av ny organisation.

Jag ingår nu närmare på spørsmålet om ny organisation för vattenfallsstyrelsen.

I skrivelsen den 17 september 1918 har, såsom förut är nämnt, vattenfallsstyrelsen framlagt förslag i sådant hänseende.

Till stöd för behovet av en dylik åtgärd har styrelsen därvid till en början framhållit den utveckling, styrelsens förvaltningsområde undergått från den 1 januari 1909, då styrelsen trädde i verksamhet, och intill närvarande tid. Styrelsen fortsätter:

Under vattenfallsstyrelsens förvaltning stodo vid förstnämnda tidpunkt endast Trollhätte kanal- och vattenverk med den gamla kanalen och Trollhätte kraftverk under dess första utbyggnad, de av järnvägsstyrelsen inköpta vattenfallen i Lagan, Motala ström och Järleån, Älvkarleby obebyggda vattenfall samt vissa andra jämväl obebyggda vattenfall. Sedan dess har Trollhätte kraftstations första utbyggnad fullbordats och dess andra utbyggnad utförts, varjämte den tredje utbyggnaden snart är färdigställd. Vidare hava vattenkraftstationerna i Porjus och Älvkarleby samt ångkraftstationen i Västerås anlagts, stora kraftledningsnät jämte understationer utförts, Trollhätte kanal ombyggts, Södertälje kanal inköpts och lagts under styrelsens förvaltning samt dess ombyggnad påbörjats.

Nya stora vattenfall i Dalälven, Indalsälven och Ume älv hava inköpts. Beslut om byggande av kraftstationer vid Lilla Edet, Motala och Harsprånget hava fattats. Reglering av Lule älv har påbörjats, och förberedande arbeten för reglering av Väneren, Vättern och Dalälven hava igångsatts. Härtill komma ärendena om utarrendering av vissa statens vattenfall, vilka ärenden tilltaga i antal, samt eventuellt vissa ärenden, som röra län från de nya vattenkrafts- och kraftledningslänefonderna. Till sist må antecknas, att styrelsens arbetsbörda under de senare åren avsevärt tillväxt genom talrika kungl. remisser i lagstiftningsärenden av olika slag.

Under det att det i vattenfallsverkets anläggningar och fastigheter bundna kapitalet vid 1909 års början utgjorde omkring 28 miljoner kronor och verkets bruttoinkomst 700,000 kronor för år, hade vid 1918 års ingång motsvarande siffror stigit till 144 miljoner, respektive 8.5 miljoner kronor. Dessa belopp betyda dock blott en etapp i vattenfallsverkets snabba tillväxt. Det är uppenbart, att en sådan förvaltning kräver ett allt mer betydande arbete och en allt talrikare personal för att framgångsrikt kunna handhavas och utvecklas.»

Efter att sedermera hava erinrat om den nuvarande organisationen av vattenfallsstyrelsen och statens vattenfallsverk, yttrar styrelsen vidare:

»Det säregna förhållandet råder, att de underlydande verkens personal i viss utsträckning är konstituerad på ordinarie stat, medan tjänstemännen vid den överordnade myndigheten, vattenfallsstyrelsen, fortfarande äro mindre fast anställda samt sakna pensionsförmåner för sig och sina efterlevande. För vattenfallsdirektören och för direktören vid statens kraftverksförvaltning är dock viss pension bestämd, men de hava ingen rätt till pension för sina efterlevande.

Då vattenfallsstyrelsen vid detta års utgång har fungerat i tio år, torde tiden vara inne att försätta densamma på ordinarie stat och bereda de permanent behöfliga befattningshavarna inom densamma de förmåner, som med ordinarie anställning äro förknippade.

I sammanhang härmed bör styrelsens organisation givas en form, som lämpligen motsvarar dess nuvarande omfattande verksamhet, och som giver rum för en målmedveten och tidsenlig utveckling.»

Såsom av den lämnade redogörelsen för vattenfallsstyrelsens nuvarande organisation torde framgå, har den organisation, som år 1908 beslutades och vilken väl avsågs skola vara av mera provisorisk natur, måst genom påbyggnader i olika hänseenden väsentligen förändras och utvidgas för att kunna någorlunda anpassas efter de alltjämt ökade krav, som ställts på densamma. Behovet av en genomgående omorganisation av styrelsen har fördenskull under flera år gjort sig gällande och synes mig icke längre böra undanskjutas. Ett ytterligare skäl att nu företaga denna omorganisation finner jag i den omständigheten, att denna omorganisation lämpligast bör vidtagas i samband med den allmänna löneroglering för statens vattenfallsverks olika avdelningar, varom jag förut denna dag framlagt förslag.

Departement-
schefen.

Valet av
organisations-
form.

I fråga om den organisationsform, som vid en sådan omorganisation av vattenfallsstyrelsen bör tillämpas, hava emellertid framkommit olika förslag.

Vattenfalls-
styrelsens
skrivelse 17/9
1918.

Vattenfallsstyrelsen har i skrivelsen den 17 september 1918 i sådant hänseende anfört följande.

»För närvarande skall ett stort antal ärenden avgöras av styrelsen in pleno, d. v. s. av vattenfallsdirektören-ordföranden gemensamt med de fyra ledamöterna, varvid besluten bestämmas genom enkel röstpluralitet med utslagsröst för vattenfallsdirektören vid lika röstetal. Denna form, som redan gällde för styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk, och som givetvis hämtats från bolagsväsendet, var utan tvivel väl motiverad för ett lokalt verk sådant som det nyssnämnda, vilket hade ett tämligen begränsat förvaltningsområde, och där ärendenas antal icke var alltför stort. Den har också kunnat med fördel bestå under vattenfallsstyrelsens hittillsvarande skede, i synnerhet som samtliga ledamöter varit väl bekanta med föreliggande frågor och ett utmärkt samarbete rått emellan vattenfallsdirektören och dem. Men, såsom utvecklingen nu gått, är en ändring påkallad, om apparaten icke skall bli alltför tungrodd. Det torde nämligen icke vara möjligt att med den utveckling, som styrelsens arbetsområde nu tagit, tillräckligt snabbt avgöra en hel del ärenden, om för beslut alla ledamöternas mening skall inhämtas. Det torde ligga i sakens natur, att styrelseledamöter, vilkas huvudsakliga värv ligger på annat håll, och av vilka i regel de flesta torde få uppsökas bland utom Stockholm bosatta personer, icke kunna hava tillfälle att när som helst på kallelse infinna sig till plenum i vattenfallsstyrelsen. Visserligen kunna många ärenden avgöras medelst cirkulation, och detta förfaringssätt har också i rätt stor utsträckning måst tillgripas, men självfallet är, att många ärenden för att genomgående behandlas fordra muntlig överläggning, och detta gäller ej sällan synnerligen brådskande frågor.

Vid sådant förhållande är det enligt styrelsens åsikt lämpligt, ja nödvändigt, att ett stort antal av de ärenden, som nu enligt § 21 i instruktionen skola handläggas av styrelsen in pleno, få avgöras på annat sätt, och torde den lämpligaste utvägen vara, att vattenfallsstyrelsens beslut i sådana fall fattas av vattenfallsdirektören, som då skulle äga ensam beslutanderätt. Vidare bör en decentralisation i så måtto genomföras, att avdelningschefer och byråchefer få ökad befogenhet att på egen hand avgöra vissa grupper av mindre viktiga ärenden, särskilt sådana, som endast innebära tillämpning av gällande allmänna bestämmelser.

På sådant sätt borde lämpligen handläggas och avgöras sådana ärenden, vilka icke äro av sådan art och betydelse, att de kräva närvaro av styrelseledamöterna. I handläggningen av de ärenden, för vilkas avgörande tillgång till just dessa personers speciella sakkunskap och erfarenhet är nödig eller nyttig, skulle de däremot fortfarande deltaga. Vilka ärenden, som skulle avgöras på ena eller andra sättet, torde lämpligen närmare fastslås i av Kungl. Maj:t utfärdad instruktion.»

Vidkommande den nuvarande anordningen med särskilda representer från andra ämbetsverk vid handläggning inom vattenfallsstyrelsen av vissa slag av ärenden uttalar styrelsen uti sin ifrågavarande skrivelse

såsom sin bestämda mening, att densamma numera är både ineffektiv och onödig.

»Denna anordning» — säger styrelsen — »har en historisk bakgrund och är hämtad från det förslag, som till 1907 års riksdag framlades av Kungl. Maj:t om inrättande av en s. k. permanent vattenfallskommission, vars uppgift skulle vara att ombesörja utarrenderingen av vissa statens vattenfall och att i detta sammanhang åstadkomma en snabbare behandling av ärendena angående kungsådras överbyggande ävensom att för övrigt närmast vara en konsulterande institution i fråga om användandet av staten tillhöriga vattenfall. Vattenfallsstyrelsen är emellertid ett utpräglat affärsverk, som, då det gäller bebyggande av vattenfall, anläggande av kanaler eller verkställande av sjöregleringar, behandlas liksom en privat företagare. Följden är, att alla motsvarande ärenden sändas på remiss till vederbörande ämbetsverk, och att med hänsyn härtill de ifrågavarande representanterna vid sitt deltagande i handläggningen av motsvarande ärenden inom vattenfallsstyrelsen icke vilja eller kunna på förhand binda sina händer. I fråga om vattenfallsupplåtelse för nyttjande är förhållandet liknande, då tillstånd för bebyggande alltid i vanlig ordning måste sökas hos domstol, som åter tillkallar särskild eller särskilda sakkunniga eller, då det gäller överbyggande av kungsådra, hänskjuter ärendet till Kungl. Maj:t, som ej avgör detsamma, förrän sakkunnig utredning genom Kungl. Maj:ts befallningshavandes försorg verkställts och vederbörande ämbetsverk fått yttra sig. Den vinst i tid och arbete, som vid införandet av denna bestämmelse antogs kunna ernås, har man sålunda icke vid stadgandets praktiska tillämpning kunnat tillgodogöra sig. Anmärkas bör, att enligt vattenlagen av år 1918 dessa ämbetsverks befattning med kungsådreffrågor fr. o. m. år 1919 kommer att upphöra, och att de intressen, de tillförne bevakat, komma att representeras av särskilda sakkunniga inom vattendomstolarna.

Återstår då endast järnvägsstyrelsens inflytande på de i § 30 omnämnda ärendenas gång. Detta kan emellertid bibehållas utan den tyngande form, som nämnda paragraf föreskriver, därest i ny instruktion Kungl. Maj:t ålägger vattenfallsstyrelsen att i ärenden, som röra förslag angående bebyggande av vattenfall, vilket antingen inköpts för statens järnvägars behov eller av Kungl. Maj:t vid fattande av beslut om dess disposition förklarats vara av beskaffenhet att kunna komma i fråga att användas för järnvägarnas drift, liksom ock då fråga är om principerna för uthyrande av kraft från vid dylikt vattenfall anlagt kraftverk, inhämta järnvägsstyrelsens yttrande eller samråda med denna myndighet.»

Vattenfallsstyrelsen framställer därefter till besvarande frågan, huru styrelsen lämpligen bör vara sammansatt.

»För bedömande härav», yttrar styrelsen, »bör dess verksamhetsområde närmare skärskådas.

Till detta hör först och främst förvaltningen av dels statens kraftverk och dess viktigaste kanalverk, Trollhätte och Södertälje kanaler, dels de vattenfall, vilka inköpts för elektrisk drift å statsbanorna, dels de vattenfall, som av kronan eljest inköpts eller komma att inköpas för utveckling av statens kraftverksrörelse eller som överflyttats från domänstyrelsens förvaltning, dels de i Norrland belägna vattenfall, som enligt särskilda bestämmelser i avvitringsförfattningarna reserverats för kronans räkning, allt med tillhörande utmål och fastigheter, dels

ock betydande andra fastigheter, exempelvis vid Trollhättan och Göta älv, Lule älv, Motala m. fl. ställen, och av vilka de vid Trollhättan och Porjus delvis redan i stor utsträckning exploaterats såsom egnahems- och industriområden.

Vidare idkar styrelsen en synnerligen omfattande byggnadsverksamhet. Det må här endast påminnas om de redan utförda kraftstationsbyggnaderna vid Trollhättan, Porjus, Älvkarleby och Västerås, de pågående utvidgningsarbetena vid Trollhättan, Västerås och Porjus, de beslutade nybyggnaderna av kraftstationer vid Lilla Edet, Motala och Harsprånget samt om ombyggnaden av Trollhätte och Södertälje kanaler och upprensningen av Mälarens farleder; de utomordentligt omfattande kraftledningsbyggnaderna med därtill hörande understationer ej att förglömma.

Till sist bedriver styrelsen ett intensivt utrednings- och projekteringsarbete, bland annat, i fråga om nya kraftverk och kraftledningar samt sjö- och flodregleringar, av vilka särskilt är att märka Vänerens reglering, ett företag, för vilket styrelsen på Kungl. Maj:ts uppdrag redan föranstaltat om häradsyn och för vilket vidlyftiga kartläggnings-, avvägnings- och värderingsarbeten pågå.

Av dessa förvaltningsgrenar är det i all synnerhet den, som berör kraftverken, som för närvarande blivit allt mera betydelsefull och omfattande, och vilken fortfarande är stadd i den allra snabbaste utveckling. Inom denna förvaltningsgren förekomma, bland annat, ej allenast betydelsefulla elektrotekniska spörsmål samt nyanläggnings- och upphandlingsfrågor utan även viktiga leveransuppgörelser beträffande elektrisk energi till industri, hantverk, jordbruk och privata hem, vilka uppgörelser i viss mån hava inverkan på hela landets kraftfråga och ingripa i de sociala förhållandena. Dessa senare beröras jämväl, bland annat, vid dispositioner av de under styrelsens förvaltning ställda bostadsområden och vid anordnandet av bostäder för den under styrelsen anställda talrika personalen.

Emellertid är styrelsens sammansättning hittills sådan, att några särskilda representanter för de elektrotekniska och de sociala spörsmålen icke finnas i densamma, vilket dock med hänsyn till det ovan anförda torde vara synnerligen önskligt. Utom ordföranden-vattenfallsdirektören sitta nämligen i styrelsen en sakkunnig inom väg- och vattenbyggnadsfacket, en industriman, en målsman för sjöfarten och en jurist, och motsvarande fack böra enligt vunnen erfarenhet fortfarande vara representerade. Under sådana förhållanden kunde det angivna önskemålet nås på det sätt, att antalet styrelseledamöter ökades till sex förutom ordföranden. Visserligen skulle detta kunna medföra en större tungroddhet i förvaltningen, men olägenheten härav bleve säkerligen i behörig grad motverkad, om från behandling av hela styrelsen undandrogenes ett flertal ärenden, som i stället finge avgöras av vattenfallsdirektören ensam. Det är också under denna bestämda förutsättning, som styrelsen anser sig kunna föreslå en ökning i antalet styrelseledamöter från 5 till 7, vattenfallsdirektören inberäknad.

En annan lika bestämd förutsättning för detta förslag är, att den ledamot, som skulle representera den elektrotekniska sakkunskapen, icke finge väljas bland personer, vilka genom sin privata verksamhet kunde komma i något motsatsförhållande till de styrelsen förelagda uppgifterna, eller vilkas inblick i styrelsens affärsrörelse kunde bliva till förfång för denna.»

Styrelsens förslag innebär vidare inrättande inom styrelsen av vissa angivna avdelningar och byråer. Dessa skulle under verkets chef, vilken

skulle benämnas generaldirektör, förestås av avdelningschefer och byråchefer.

Därjämte hava de två revisorer, som, enligt vad förut är nämnt, årligen tillsätts av Kungl. Maj:t för granskning av styrelsens förvaltning, bibehållits i styrelsens förslag, dock under den förändrade benämningen överrevisorer.

Den av styrelsen föreslagna organisationen överensstämmer alltså i huvudsak med den nuvarande, i det att styrelsen skulle bestå av en chef samt ett antal från andra verksamhetsområden tillkallade ledamöter. Liksom för närvarande är fallet, skulle inom styrelsen viktigare ärenden avgöras kollegialt och andra ärenden av verkets chef ensam, dock att kollegial behandling skulle fordras i färre antal fall än som nu gäller. Ehuru inom styrelsen skulle inrättas avdelningschefsbefattningar och byråchefstjänster, vore det enligt styrelsens förslag likväl icke avsett, att innehavare av dylik tjänst, vilken väl i allmänhet komme att företräga de till hans verksamhetsområde hörande ärenden, skulle såsom ledamot deltaga i besluten.

I sitt yttrande har lönekommittén, efter att hava erinrat om innebörden av styrelsens förslag beträffande formen för styrelsens organisation, framfört vissa erinringar mot berörda förslag, och har kommittén i sådant hänseende anfört följande.

Löne-
kommittén.

»Mot en sådan anordning, som väsentligt avviker från de organisationsformer, som gälla inom andra statens verk, hava inom kommittén väckts åtskilliga betänkligheter. Det har nämligen synts kommittén, som skulle den kollegiala formen vid behandlingen av viktigare ärenden verka alltför tyngande för ett verk sådant som vattenfallsstyrelsen, vilket måste kunna på en gång snabbt och smidigt handlägga frågor av vittgående betydelse. I sådant hänseende må erinras, att styrelsens medlemmar, förutom chefen, skulle uppgå till sex, därav flere, såsom för närvarande är fallet, kunna vara bosatta utom Stockholm. Ävenledes torde det i viss mån få anses mindre lämpligt, att styrelsens beslut skall kunna dikteras av sådana medlemmar av styrelsen, som icke på något område direkt deltaga i statens vattenfallsverks egentliga administration och ej heller äro att anse såsom handlande under verkligt tjänstemannaansvar. Å andra sidan skulle det kunna tänkas ligga en viss fara däruti, att verkets chef äger ensambeslutanderätt i åtskilliga viktigare ärenden — en befogenhet som enligt förslaget skulle ytterligare utökas — utan att vederbörande avdelnings- eller byråchef bliver på något sätt medansvarig vid avgörandet.

Kommittén har i anledning härav velat ifrågasätta, huruvida ej en lämpligare organisation av vattenfallsstyrelsen skulle kunna väljas, varigenom de antyddas olägenheterna skulle kunna undvikas utan att dock de fördelar, som den nuvarande organisationen med sina lekmanrepresentanter erbjuder, bleve åsidosatta. Därvid har kommittén riktat sin uppmärksamhet på den organisationsform, som tillämpats beträffande järnvägsstyrelsen och telegrafstyrelsen.»

Enligt vad kommittén vidare meddelat, hade, sedan vid överläggning med chefen för vattenfallsstyrelsen från kommitténs sida berörda synpunkter framhållits, bemålde chef i promemoria till kommittén på begäran framlagt ett nytt förslag i ämnet, avseende att formen med från annan verksamhet tillkallade beslutande ledamöter skulle utbytas mot en fullmäktiginstitution samt att vederbörande föredragande tjänsteman skulle erhålla ledamots ställning i styrelsen.

Berörda promemoria, vilken till sina väsentliga delar återgivits i kommitténs yttrande, hade huvudsakligen följande innehåll.

Vattenfallsstyrelsen borde under nyss angivna förutsättningar utgöras av en generaldirektör och chef för statens vattenfallsverk, en överdirektör och chef för statens kraftverksförvaltning, en överingenjör och chef för statens vattenfallsverks byggnadsavdelning (tillsvidare på extra stat),

ett antal byråchefer — på ordinarie och extra stat — föredragande en var för de ärenden, vilka tillhörde den byrå inom styrelsen, som han förestode, samt vattenfallsfullmäktige.

Dessutom borde annan tjänsteman, vilken enligt särskild bestämmelse i instruktionen eller på grund av särskilt uppdrag föredroge ärende i styrelsen, därvid tillika ingå såsom ledamot av styrelsen.

Enligt styrelsens förslag skulle antalet icke-föredragande ledamöter vara sex. Då fullmäktige emellertid ej skulle hava beslutanderätt, kunde, enligt vattenfallsdirektörens mening, antalet måhända inskränkas till fyra. Även i detta fall syntes suppleanter bliva obehövlige. Jämväl mot antalet fyra kunde uppställas organisationen av telegraf- och järnvägsstyrelserna, där fullmäktiges antal endast vore två. Men med hänsyn till de till sin art ganska skilda områden, som vattenfallsstyrelsens verksamhet omfattade, torde antalet fyra kunna väl motiveras. Erfarenheten från styrelsens hittillsvarande verksamhet ansågs stödja denna åsikt. Det framhölls i detta sammanhang, att fullmäktige i främsta rummet borde utgöras av inom styrelsens verksamhetsområde sakkunnige samt i praktiska och ekonomiska värv förfarna män. Det torde nämligen vara ett livsvillkor för ett affärsdrivande verk sådant som vattenfallsstyrelsen att äga intim kännedom om vad som rörde sig ute i skilda kretsar och om det sätt, varpå motsvarande spörsmål där löstes. En isolering härifrån kunde lätt äventyra förvaltningens ändamålsenliga handhavande och utveckling. Däremot borde bestämda områden för de olika fullmäktiges sakkunskap icke uppdragas, utan Kungl. Maj:t äga frihet att efter föreliggande förhållanden utse fullmäktige.

Vid nu ifrågasatta organisationsform borde generaldirektören ensam äga beslutanderätt, men därest generaldirektören fattade beslut, som strede mot föredragandens eller annan tillstädesvarande ledamots åsikt, borde det åligga denne att låta till protokollet anteckna sin skiljaktiga mening.

Beträffande de ärenden, vid vilkas behandling fullmäktige i regel borde närvara, måste de begränsas till sådana av viktigare och mera principiell natur. Dessa torde lämpligen närmare preciseras i en blivande instruktion. Antydningssvis hava emellertid i promemorian nämnts följande frågor:

förvaltningens organisation; inkomst- och utgiftsstatser samt viktigare ärenden

av företrädesvis praktisk ekonomisk innebörd, såsom de under styrelsens förvaltning ställda större vattenfallens disposition och sättet för dessas bebyggande; grunder för upplåtelse av vattenfall och fastigheter; förvärv, försäljning eller upplåtelse av större vattenfall och fastigheter; nya större anläggningar och företag; allmänna bestämmelser angående uthyrning av elektrisk energi; större leverans av elektrisk energi; större upphandlingar eller entreprenader (för vilka dock en rymligt tilltagen rörelsefrihet borde förbehållas generaldirektören); förslag till reglementen och taxor för kanaler; taxe- och samtrafiksfrågor av principiell betydelse; ävensom alla sådana frågor, som generaldirektören i övrigt ansåge böra i fullmäktiges närvaro handläggas.

Fullmäktig skulle emellertid, om han sådant önskade, äga att närvara och anföra sin mening jämväl vid föredragning av ärende, i vars handläggning han icke kallades att deltaga. Å andra sidan måste givetvis, i likhet med vad i telegraf- och järnvägsstyrelsernas instruktioner stadgades, jämväl ärende av beskaffenhet, att fullmäktige därom borde höras, kunna, därest det vore så brådskande, att fullmäktige icke hunne tillkallas, avgöras av generaldirektören, men borde i sådant fall beslutet anmälas vid närmast påföljande sammanträde, i vilket fullmäktige deltog.

Vilka frågor, som borde handläggas av generaldirektören i närvaro av vederbörande överdirektör, överingenjör, byråchef eller annan föredragande, torde en blivande instruktion närmare böra bestämma, varvid telegrafstyrelsens och järnvägsstyrelsens instruktioner i tillämpliga delar syntes kunna i huvudsak följas.

Den beslutanderätt, som enligt vad nyss sagts skulle tillkomma generaldirektören, borde beträffande vissa grupper av ärenden berörande kraftverksförvaltningen, respektive byggnadsavdelningen, kunna av denne överlätas på överdirektören, respektive överingenjören. Jämväl i fråga om de beslut, som sålunda fattades av överdirektören eller överingenjören, borde vederbörande föredragande hava skyldighet att låta till protokollet anteckna skiljaktig mening.

Vidare borde samtliga byråchefer tilldelas befogenhet att å styrelsens vägnar vidtaga vissa åtgärder eller avgöra vissa ärenden i huvudsaklig överensstämmelse med vad som funnes stadgat i § 57 av järnvägsstyrelsens instruktion.

Beträffande det av vattenfallsdirektören sålunda framlagda förslaget rörande formen för vattenfallsstyrelsens organisation yttrar kommittén i utlåtandet, att detta förslag syntes innebära en väsentligt lyckligare lösning av nu föreliggande spörsmål än som ifrågasatts i vattenfallsstyrelsens skrivelse. Kommittén funne sig fördenskull kunna i allt väsentligt ansluta sig till det av vattenfallsdirektören på begäran framlagda förslaget.

Enligt kommitténs mening borde sålunda vattenfallsstyrelsen utgöras av generaldirektören och chefen för statens vattenfallsverk samt vederbörande avdelningschefer (enligt förslaget benämnda överdirektör, respektive överingenjör) och byråchefer, såsom föredragande ledamöter, ävensom vattenfallsfullmäktige. Föredroges ärende av annan tjänsteman hos styrelsen än avdelningschef eller byråchef, skulle därvid dylik föredragande ingå såsom ledamot av styrelsen.

De till styrelsens handläggning hörande ärenden skulle avgöras av generaldirektören, efter föredragning av vederbörande avdelningschef eller byråchef eller ock av särskilt förordnad föredragande. Från generaldirektörens ensambeslutanderätt skulle dock undantagas ärenden rörande bestraffning av personalen, vilka ärenden lämpligen borde avgöras kollegialt, dock med utslagsröst för generaldirektören i händelse av lika röstetal. Utan föredragning inför generaldirektören borde avdelningschef kunna få på föredragning av honom underordnad tjänsteman avgöra sådana ärenden eller grupper av ärenden, beträffande vilka han av generaldirektören erhållit uppdrag att meddela beslut. Givetvis borde slutligen vederbörande avdelningschef, byråchef eller annan tjänsteman äga att utan föredragning inför styrelsen vidtaga åtgärd beträffande en del mindre viktiga ärenden, s. k. byråärenden.

Vid föredragning av ärenden av mera principiell natur och andra särskilt viktiga ärenden borde vattenfallsfullmäktige närvara och såsom ledamöter i styrelsen meddela upplysningar och råd samt delta i överläggningen. Ifråga om vilka ärenden, som borde behandlas i nu angivnen ordning, åberopade kommittén de i vattenfallsdirektörens promemoria angivna exemplen.

Därest generaldirektören i ärende, som fördroges för honom, fattade beslut, som strede mot föredragandens eller annan tillstädesvarande ledamots åsikt, skulle det åligga denne att låta till protokollet anteckna sin skiljaktiga mening. Detta gällde självfallet även vattenfallsfullmäktig, där han vore närvarande vid föredragning inom styrelsen.

I detta sammanhang har kommittén berört frågan huru sådana ärenden, som eljest på föredragning skulle avgöras av generaldirektören, borde behandlas, då denne vore förhindrad att utöva sitt ämbete.

I huvudsaklig anslutning till ett av vattenfallsdirektören i sådant hänseende framlagt förslag ansåg kommittén saken lämpligen kunna ordnas på ungefär följande sätt.

Ärenden, tillhörande sådan avdelning inom styrelsen, som förestodes av överdirektör eller överingenjör, alltså ärenden rörande kraftverksförvaltningen och byggnadsavdelningen, skulle avgöras av vederbörande avdelningschef på föredragning av den tjänsteman, som därtill utsåges.

Ärenden, som tillhörde andra byråer, skulle avgöras av den byråchef, som därtill erhöle generaldirektörens uppdrag, och borde därvid varje ärende föredragas för honom av vederbörande byråchef eller särskilt förordnad föredragande, dock att, därest ärendet tillhörde förstnämnde byråchefs egen byrå, vilken han skulle förestå jämväl under den tid

ifrågavarande uppdrag varade, ärendet skulle avgöras av honom i närvaro av annan byråchef, som han tillkallade för ändamålet.

Ärende, som berörde mer än en avdelnings eller byrås verksamhetsområde, syntes kommittén böra avgöras samfällt av vederbörande avdelningschefer respektive byråchefer, med utslagsröst vid lika röstetal för den i tjänsten främste.

I generaldirektörens frånvaro borde emellertid icke få avgöras vissa viktigare ärenden, vilka lämpligen borde angivas i instruktionen, eller ock andra ärenden, angående vilka generaldirektören bestämt, att beslut i dem ej finge meddelas, annat än då han själv vore närvarande.

Med den nu angivna ordningen uti ifrågavarande hänseende ansåg kommittén någon särskild ställföreträdare för generaldirektören i allmänhet icke vara erforderlig. Blev generaldirektören för längre tid hindrad att utöva sitt ämbete, borde emellertid särskild vikarie förordnas av Kungl. Maj:t.

Rörande de föreslagna vattenfallsfullmäktige yttrar kommittén vidare:

»Såsom förut är antytt, skulle dessa fullmäktige i viss mån ersätta de nuvarande, bland enskilda personer utsedda ledamöterna av styrelsen. Av de fyra personer, som för närvarande innehava nämnda ledamotskap, är en sakkunnig inom väg- och vattenbyggnadsfacket samt en inom det juridiska området, varjämte en ledamot representerar industriens och en ledamot sjöfartens intressen. Det har nu ifrågasatts, att förutom de nämnda fyra områdena jämväl den elektrotekniska sakkunskapen och de sociala intressena skulle bliva genom fullmäktige representerade inom styrelsen, och att fördens skull dessas antal skulle bestämmas till sex. Emellertid har vattenfallsdirektören även tänkt sig att antalet fullmäktige skulle kunna sättas till fyra eller till och med inskränkas till allenast två.

Då bland tjänstemännen hos vattenfallsstyrelsen givetvis bör finnas erforderlig sakkunskap inom såväl väg- och vattenbyggnadsfacket som elektroteknikens och juridikens områden, synes det kommittén vara mindre behöfligt att erhålla fullmäktige, som särskilt skola representera dessa områden.

Däremot anser kommittén, att man bör söka genom fullmäktige dels tillföra vattenfallsstyrelsen sakkunskap inom sådana för styrelsens verksamhet särskilt viktiga områden, som eljest icke skulle bliva företrädda genom styrelsens tjänstemän, och dels låta vissa enskilda och allmänna intressen göra sig gällande.

I sådant hänseende har kommittén antagit, att inom fullmäktige borde finnas representanter för näringslivet, exempelvis industri, jordbruk och sjöfart, ävensom för de allmänna sociala intressena. Då emellertid en och samma person ej sällan torde kunna representera mer än ett av de nu antydda områdena, skulle man måhända kunna bestämma antalet till allenast två eller tre. Kommittén har dock icke velat motsätta sig, att, såsom vattenfallsdirektören förordnat, antalet sättes till fyra, enär härigenom möjlighet skulle beredas, att, där så kan be-

finnas nödigt, låta jämväl annat område än de nu antydda bliva representerat. I likhet med vattenfallsdirektören anser kommittén särskilda suppleanter för fullmäktige kunna undvaras.»

Det av vattenfallsstyrelsen väckta förslaget om upphävande av nu gällande bestämmelser därom, att i behandlingen av vissa frågor inom styrelsen skola deltaga särskilda representanter för andra ämbetsverk, har av kommittén tillstyrkts, och har kommittén därvid uttalat, att en åtgärd i antydd riktning syntes vara ägnad att förenkla handläggningen av en del ärenden inom styrelsen utan att, såvitt kommittén kunde bedöma, erforderlig trygghet och omtanke vid behandlingen skulle komma att äventyras.

Särskild
mening inom
kommittén.

Beträffande kommitténs förslag att utbyta de nuvarande icke föredragande styrelseledamöterna mot fullmäktige samt tilldela de föredragande tjänstemännen ledamotsställning anförde en av kommitténs ledamöter, herr Lübeck, särskild mening.

Han uttalade därvid bland annat, att vad kommittén anført icke syntes honom avgörande för den föreslagna åtgärden att ändra en styrelseform, som under vattenfallsstyrelsens hittillsvarande tioåriga verksamhet visat sig väl ägnad att främja verkets utveckling med tillgodoseende av såväl det allmänna som statens finanser.

I anledning av de utav kommittén framställda erinringarna mot den nuvarande organisationsformen framhöll reservanten såsom sin mening, att vid lämpligt uppdelande och sammanförande av de ärenden, som vore av den vikt att de borde underställas styrelsen, denna styrelseform icke behöfde verka tyngande på förvaltningen samt att nödig snabbhet och smidighet ej behöfde eftersättas. Därvid uttalade reservanten emellertid den uppfattningen, att den av styrelsen föreslagna ökningen av antalet utom verket stående ledamöter från fyra till sex icke borde vinna bifall.

Att, såsom kommittén påpekat, besluten kunde dikteras av styrelsemedlemmar, som icke direkt deltog i verkets dagliga arbete, syntes reservanten icke vara ägnat att väcka betänkligheter, utan tvärtom. Alldeles samma förhållande rådde ju inom hela den enskilda affärsverksamheten, i såväl större som mindre företag. Denna styrelseform avsåg att tillföra verkets allmänna ledning impulser, vida synpunkter och praktisk affärsmissig erfarenhet utifrån genom dugande män, som kände ansvar för verkets utveckling i stort sett och för dess kloka förvaltning. Enligt reservantens mening kunde nämnda syftsmål icke vinnas genom anordningen med fullmäktige, vilka aldrig kunde i erforderlig grad göra sin förmåga och sitt inflytande gällande och därför ej heller kunde känna samma ansvar för verkets utveckling.

Emellertid ansåg reservanten, att den anordningen borde under alla förhållanden genomföras, att föredragande avdelnings- och byråchef skulle hava rättighet och skyldighet att låta anteckna avvikande mening i det fall att vare sig styrelsens eller generaldirektörens beslut icke överensstämde med föredragandens åsikt.

Under åberopande av sitt yttrande i ämnet uttalade reservanten, att han icke kunde finna, att man under vattenfallsstyrelsens mest krävande utvecklingsperiod haft sådana erfarenheter av den nuvarande styrelseformen, att densamma för framtiden skulle anses uttjänt inom statens affärsdrivande verksamhet. Motsatsen förefölle reservanten vara förhållandet, och det syntes i varje fall icke vara till nämnvärd olägenhet, men väl av stort allmänt intresse att åtminstone ännu en tid framåt bevara och ytterligare pröva denna för statsdriften visserligen egenartade styrelseform vid sidan av andra.

I sitt utlåtande den 7 februari 1919 över kommitténs yttrande har vattenfallsstyrelsen vidhållit sitt uti skrivelsen den 17 september 1918 framlagda förslag rörande formen för styrelsens organisation.

Vattenfalls-
styrelsens
utlåtande
7/2 1919.

Styrelsen erinrar därvid, bland annat, hurusom tyngdpunkten i styrelsens verksamhet vore anläggningen och förvaltningen av de kronan tillhöriga kraftverken och därtill hörande anläggningar samt uthyrning av kraft därifrån. Jämlikt instruktionen tillkomme det styrelsen att besluta om uthyrning från kraftverken av kraft och om de anläggningar, som därför erfordrades. Detta stadgande hade under hela den tid styrelsen varit i verksamhet, tillämpats på det sätt, att styrelsen beslutat såväl om, till vilka avnämare kraft skulle uthyras, som ock om priset för kraften samt om kontraktstidens längd och övriga villkor för upplåtelsen, vilka villkor och bestämmelser oupphörligen växlade allt efter upplåtelsens beskaffenhet och ändamål samt de särskilda omständigheter, som i varje fall föreläge.

För att giva en föreställning om, vad denna befogenhet faktiskt innebure och vilket ansvar därmed vore förbundet, påpekar styrelsen, hurusom de i kraftverken vid 1917 års slut bundna kapitalen utgjorde för Trollhätte kraftverk 46,140,749 kronor, för Porjus kraftverk 15,855,188 kronor samt för Älvkarleby kraftverk 26,964,000 kronor eller tillsammans 88,959,937 kronor. Motsvarande belopp uppginge vid 1918 års slut till 101,449,937 kronor.

Styrelsen framställer därefter till besvarande frågan om anledningen till att åt vattenfallsstyrelsen lämnats en inom svensk statsförvaltning så enastående befogenhet att självständigt förvalta särskilt statens kraftverksrörelse.

En vägledning för besvarandet av detta spörsmål ansåg styrelsen kunna hämtas från vad som i den proposition till 1908 års riksdag, som föranledde vattenfallsstyrelsens inrättande, yttrats därom, att den då föreslagna styrelsen »genom sin sammansättning komme att erbjuda de bästa garantier för ett lyckligt samarbete med industrien och övriga avnämare av kraft samt för att affärs-

mässiga och praktiska hänsyn komme att göra sig gällande vid förvaltningen av ifrågakvarande statstillgång».

Det hade enligt styrelsens mening varit en given förutsättning för riksdagens beslut i ämnet, varigenom densamma åt den nyinrättade vattenfallsstyrelsen helt överlämnade förvaltningen av statens kraftstationer och uthyrningen av kraft därifrån, att styrelsen skulle äga en sådan sammansättning, som sedermera i instruktionen bestämts.

Det syntes styrelsen med allt fog kunna påstås och även vara av de nu förflutna årens erfarenhet till fullo bestyrkt, att den lösning, som sålunda gavs åt frågan beträffande vattenfallsstyrelsens sammansättning och befogenheter, varit lämplig och ändamålsenlig.

I sådant avseende yttrar styrelsen vidare bland annat:

»Med den mångfald av olika ~~spörsmål~~ spörsmål, som uppstålla sig i fråga om upplåtelse av kraft från statens kraftverk, är det nämligen omöjligt att tänka, att här för skulle kunna uppgöras någon slags taxa eller allmänna bestämmelser, som skulle fastställas av Kungl. Maj:t eller riksdagen, och vilken vattenfallsstyrelsen därefter skulle ställa sig till efterrättelse. Likaledes torde det vara varken möjligt eller lämpligt att åt Kungl. Maj:t skulle överlämnas att besluta om kraftens uthyrning ens vad beträffar avtal, som avse betydliga kraftmängder.

Ej heller torde det vara riktigt att, såsom lönekommittén föreslagit, i en enda persons hand lägga avgörandet av frågor, som röra så betydande värden och i många fall inverka på hela landsändars ekonomiska utveckling för långa tider framåt, och där det kan gälla att fördela de tillgängliga kraftmängderna ej blott mellan olika samhällen och industriorter utan ock mellan olika sines emellan konkurrerande industrier och företag, varvid även bör tagas i betraktande de olika industriernas nationalekonomiska betydelse och framtida utvecklingsmöjligheter. — — — —

Härtill kommer den uppmärksamhet, som måste ägnas åt inköp av vattenfall samt åt landsbygdens elektrifiering och utförandet av de anläggningar, som för sådant ändamål måste verkställas, vilken fråga alltmer vuxit fram till den mest avgörande betydelse för landets utveckling.

Det torde vara att ställa för stora anspråk på en enda persons omdömes- och verksamhetsförmåga att förutsätta, att han till den grad, som ett riktigt avgörande av föreliggande frågor kräver, skulle kunna till fullo behärska alla de olika grenar, som beröras av styrelsens verksamhet. I detta avseende måste även tagas i betraktande, att också ledandet av anläggningar av kraftverk och kanaler, inköp av vattenfall och en mängd andra viktiga avgöranden, som ligga inom styrelsens verksamhetsfält, måste falla på hans skuldror. Det har av lönekommittén antytts, att den arbetsbörda och det ansvar, som enligt kommitténs förslag skulle falla på generaldirektörens lott, skulle lättas genom den föreslagna organisationen med överdirektör, överingenjör och övriga föredragande. Men häremot måste invändas, att, om och i den mån generaldirektören i någon gren saknar erforderliga fackkunskaper och insikter, han helt och hållet blir beroende av den föredragande och av det sätt föreliggande sak av denne förberedes och föredrages, varigenom i själva verket det icke blir generaldirektören utan den föredragande, som blir den bestämmande, utan att dock i främsta rummet varda ansvarig för det beslut, som fattas.

Den lämpligaste utvägen för att till styrelsens förfogande, i den mån sådant är möjligt, ställa praktisk erfarenhet och kunskap inom de olika områden, som äro föremål för styrelsens verksamhet, torde därför vara att för styrelsen bibehålla den kollegiala organisationsformen. Därigenom kan nämligen styrelsen från skilda håll tillföras krafter, vilka såväl äga teoretisk kunskap som även i praktiken förvärvat erfarenhet om styrelsens olika verksamhetsfält. Vattenfallsstyrelsen är i långt högre grad ett rent affärsdrivande verk än telegrafstyrelsen och järnvägsstyrelsen, vilka bägge intaga en monopoliserad ställning, och vilka bägge ifråga om de avgifter, som av respektive verk skola upptagas, endast äga att föreslå taxor. Vattenfallsstyrelsen åter står i konkurrensförhållande till enskilda företag i helt annan grad än nyss nämnda bägge styrelser, och för ett riktigt bedrivande av vattenfallsstyrelsens verksamhet erfordras icke blott affärsduglighet och ekonomisk erfarenhet utan ock en ingående kännedom om de vid varje olika tidpunkt inom affärlivet och industrien rådande förhållanden och de krav och anspråk, som med hänsyn härtill uppställa sig för styrelsens verksamhet. Vattenfallsstyrelsen står inför en helt annan nödvändighet än statens övriga så kallade affärsdrivande verk att följa med affärlivets och industriens utveckling, och därför erfordras för en riktig skötsel av styrelsens rörelse oundgängligen en verklig och ingående kännedom om och kontakt med affärlivet och dess förhållanden, varförutan styrelsens affärsverksamhet icke kan på rätt sätt bedrivas eller länkas in på de banor, som den industriella utvecklingen och landets övriga behov vid olika tidsperioder kräva.

Någon större fara för vattenfallsstyrelsens utveckling kan icke förefinnas än stagnation och byråkratism, men det är just härför, som den av lönekommittén föreslagna organisationsformen slår dörrarna öppna.

De fordringar på vaken och intim kännedom om affärlivet och dess behov samt därav betingade förmåga till initiativ och handlingskraft, som vattenfallsstyrelsens verksamhet för sin vidare utveckling kräver, kunna ingalunda fyllas genom den av lönekommittén föreslagna anordningen med fullmäktige. — — — — Självva principen att utbyta de nuvarande styrelseledamöterna, med den befogenhet de äga, mot fullmäktige kan nämligen för ett affärsdrivande verk, av den beskaffenhet som vattenfallsstyrelsen har, icke vara riktig. Den nödiga kännedomen och erfarenheten om styrelsens verksamhet, affärer och utvecklingsbehov torde nämligen knappast kunna i tillräcklig grad vinnas av personer, som endast tillfälligtvis tillkallas för att, såsom det i järnvägsstyrelsens instruktion heter, 'meddela upplysningar och råd', och vilka icke genom det kontinuerliga deltagandet i styrelsens sammanträden bliva i tillfälle att följa ärendenas beredning och gång samt de olika tjänstemännens föredragningssätt och duglighet. Känslan av ansvar för de fattade besluten samt det tvång till att söka, så vitt möjligt är, sätta sig in i föreliggande ärenden, som ett dylikt ansvar innebär, bortfaller ock genom en sådan anordning. För övrigt, kan det tänkas, att självständiga och oberoende personer, som väl i regel skulle tillkallas från en omfattande privat verksamhet, skulle kunna finna sig i en ställning, där deras efter bästa förstånd och erfarenhet lämnade 'upplysningar och råd' tilläventyrs lämnas obeaktade och de äro ur stånd att bestämmande medverka till det praktiska förverkligandet av vad de ause rätt och riktigt? Med allt fog torde det kunna påstås, att en anordning med fullmäktige blott medför ett sken av att bereda erforderlig kontakt med affärlivet samt inflytande för sakkunskapen och erfarenheten, men att därigenom

dessa viktiga faktorer i själva verket berövas det bestämmande inflytande på verkets drift, skötsel och utveckling, som rätteligen bör tillkomma desamma.»

Styrelsen yttrar därefter i anledning av de utav kommittén anförda betänkligheterna mot den nuvarande organisationsformen följande:

»Det skäl, som av kommittén först anförts mot den nuvarande organisationen, är att densamma skulle verka alltför tyngande för ett verk sådant som vattenfallsstyrelsen, vilket måste kunna på en gång snabbt och smidigt handlägga frågor av vittgående betydelse.

Med anledning härav torde det vara nödigt att något närmare redogöra för styrelsens hittillsvarande arbets sätt. I regel sammanträder styrelsen en gång i månaden med undantag av en eller annan månad på sommaren, men förekommer det även, att dessemellan styrelsesammanträden anordnas samt att vattenfallsdirektören konfererar med olika styrelseledamöter.

Beträffande viktigare ärenden upprättas i regel av vederbörande föredragande tjänstememorial eller förslag till utgående skrivelser, som antingen föredragas vid sammanträdet eller därförut på förhand tillställas ledamöterna, varvid den ledamot, inom vars fack ärendet faller, särskilt uppmärksammas att däråt ägna sin uppmärksamhet.

Väckes vid ett sammanträde något förslag, som sålunda icke förberetts, blir förslaget föremål för diskussion, varefter, om ärendet icke genast kan avgöras, med ledning av den förda diskussionen uppsättes promemoria eller skrivelseförslag, som sedermera på ovan antytt sätt behandlas, varvid tillfälle lämnas åt den styrelseledamot, inom vars intressesfer ärendet faller, att även vid promemorians eller skrivelseförslagets utarbetande göra sina synpunkter gällande.

Även avgöras ärenden genom så kallad cirkulation på så sätt, att promemrior och andra handlingar direkt tillställas styrelseledamöterna, som då per brev, telegraf eller telefon meddela sitt besked.

I regel torde ärenden av någon större betydelse icke erfordra snabbare behandling än nu nämns, men naturligen kan det förekomma viktiga ärenden, som kräva ett hastigare och omedelbarare avgörande. Av den hittills givna erfarenheten att döma torde de emellertid i förhållande till övriga ärenden vara till antalet så ringa, att någon avgörande vikt för valet mellan de olika organisationsformerna icke torde kunna fästas vid dylika ärenden, helst som telegraf och telefon vid desammas avgörande ju alltid stå till buds.

Emellertid skola enligt nu gällande bestämmelser en mängd ärenden av mera underordnad betydelse avgöras utav styrelsen in pleno. Med det omfång styrelsens verksamhet nu tagit böra givetvis en mängd dylika ärenden undantagas från den kollegiala behandlingen och hänskjutas till generaldirektörens avgörande, varjämte det bör förbehållas generaldirektören att antingen ensam eller i förening endast med ett mindre antal styrelseledamöter besluta i ärenden, som borde handläggas av styrelsen in pleno men som erfordra ett omedelbart avgörande. Ärenden av sistnämnda slag böra sedermera anmälas vid nästa styrelsesammanträde.

De ärenden, som skola avgöras kollegialt, böra naturligen närmare angivas i instruktionen för styrelsen, och bör därvidlag ledning kunna hämtas av den förteckning, som i vattenfallsdirektörens till kommittén avgivna promemoria upptagits å ärenden, som böra avgöras i närvaro av fullmäktige.

Vidare bör, såsom vattenfallsstyrelsen i sitt föregående förslag antytt och kommittén närmare utvecklat, dels avdelningschef kunna få på föredragning av honom underordnad tjänsteman avgöra sådana ärenden eller grupper av ärenden, beträffande vilka han av generaldirektören erhållit uppdrag att meddela beslut, dels vederbörande avdelningschef, byråchef eller annan tjänsteman äga att utan föredragning inför styrelsen vidtaga åtgärd beträffande en del mindre viktiga ärenden, s. k. byråärenden.

Undandragas sålunda en mängd jämförelsevis obetydliga ärenden från den kollegiala behandlingen och beredes i enlighet med vad ovan anförts möjlighet till ett snabbt avgörande av frågor, som erfordra skyndsam behandling, torde några berättigade klagomål icke kunna framställas i fråga om arbetssättets tyngd och ärendenas långsamma handläggning vid bibehållande av nuvarande organisationsform.

Utan att fränkänna frågan om ärendenas skyndsamma och formella behandling den betydelse, som bör tillkomma densamma, torde det emellertid vara uppenbart, att det viktigaste och avgörande är att åstadkomma en så allsidig och materiellt riktig prövning av föreliggande frågor som möjligt, i vilket avseende den nu gällande organisationen måste äga bestämt företräde framför den av kommittén föreslagna.

Det har vidare av kommittén framhållits, att enligt nu gällande instruktion styrelsens beslut skulle kunna dikteras av sådana medlemmar av styrelsen, som icke direkt deltaga i verkets egentliga administration och ej heller äro att anse såsom handlande under verkligt tjänstemannaansvar. Med avseende härå torde kunna framställas det spörsmål, om fruktan och farhåga för ansvar och efterräkningar äro att anse såsom de krafter, vilka skola verka bestämmande och drivande vid ledningen av ett stort affärs- och industriellt företag, sådant som statens vattenfallsverk är. Eljest brukar det väl anses vara så, att det just är förmågan att självständigt och allsidigt pröva och därefter utan räddhåga handla, som utgör förutsättningen för framgången av företag av dylik art, varom nu är fråga. Man far nog icke alldeles vill, om man antager, att det just är krafter av dylik art, som lett till de resultat, som vattenfallsstyrelsens verksamhet hittills lämnat.

Lika liten vikt torde böra fästas vid kravet på att styrelsens beslut ej skall kunna dikteras av sådana medlemmar, som ej direkt deltaga i den egentliga administrationen. Det torde nämligen tvärtom vara en verklig fördel, att styrelsen till det huvudsakliga antalet icke består av personer, som äro tjänstemän eller direkt deltaga i den dagliga administrationen. Ty därigenom beredes åt styrelsen, i vars hand ledningen av verksamheten väl dock bör ligga, möjligheten att erhålla den fria och obundna överblick över hela verkets skötsel och behov, vilken icke kan förutsättas förefinnas hos en tjänsteman, vars intresse givetvis är mest inriktat på den gren av verksamheten, som faller under hans tjänstebefattning. Det väsentliga och huvudsakliga måste vara, att styrelsens ledamöter erhålla de kvalifikationer, att de äga en ingående kännedom om vattenfallsverkets hela affärsverksamhet och utvecklingsmöjlighet, varigenom och bör kunna bedömas på vad sätt och i vilka banor utvecklingen vidare bör ledas.

Dock torde det vara både lämpligt och nyttigt att, såsom reservationsvis vid kommitténs utlåtande föreslagits, för den föredragande tjänstemannen, vilken därvid likväl icke skulle ingå såsom ledamot i styrelsen, stadgas rättighet och skyl-

dighet att till protokollet anteckna avvikande mening, därest styrelsens beslut icke skulle överensstämma med den föredragandes åsikt.

Det torde i detta sammanhang böra kraftigt betonas, att den kollegiala formen icke torde medföra någon oberättigad inskränkning i den rörelsefrihet och det bestämmande inflytande, som naturligen bör tillkomma verkets chef, på vilken ledningen av verket och ansvaret därför i främsta rummet måste vila. Den personliga överlägsenheten och dugligheten gör sig nämligen alltid gällande, och det kan endast vara en styrka för honom att vid verkets ledning ständigt hava tillgång till andra var på sitt område erfarne och kunnige män, som med honom dela ansvaret för verkets skötsel.

För övrigt bör det erinras, att det här gäller att fastställa bestämmelser icke blott för nuvarande förhållanden utan även för en framtid, vars behov och förhållanden nu icke kunna överskådas.

Av vad som ovan anförts torde framgå, att utan åsidosättande av de krav på snabbhet och smidighet vid besluts fattande, som kommittén uppställt såsom skäl för sitt förslag, den kollegiala organisationsformen fortfarande kan och bör bibehållas. De företräden, som densamma framför kommitténs förslag innebära, äro framför allt dels frihet från byråkratism, dels stadga och kontinuitet samt en oavbruten kontakt med industrien och affärlivet, varförutan verkets ändamålsenliga skötsel och tidsenliga utveckling måste äventyras.

Ej utan vikt är även, att genom en dylik sammansättning av styrelsen vid avgivandet av de betänkanden och utlåtanden över lagförslag och dylikt, vilka i stort antal av styrelsen avlämnas, till styrelsens förfogande står en fond av praktisk och mångsidig erfarenhet, som väl näppeligen i sådana fall i lika grad stå andra ämbetsverk till buds.

Såvitt styrelsen har sig bekant, har ej heller från något annat håll framställts krav på en ändring av styrelsens organisation, vilken av allt att döma också visat sig väl motsvara sitt ändamål.

Kommitténs förslag kan därför ej betraktas annat än såsom utslag av en nivelleringssträvan att likställa vattenfallsstyrelsen med telegrafstyrelsen och järnvägsstyrelsen. Vattenfallsstyrelsens verksamhet, uppgifter och befogenheter äro emellertid, såsom redan förut anförts, av helt annat slag än nämnda styrelsers och kräver därför sin egen form, avpassad efter dess behov och utvecklingsmöjligheter. Huru väl den nuvarande formen för vattenfallsstyrelsen fungerat framgår bäst därav, att hittills ännu icke i styrelsens protokoll och handlingar finnes spår av en avvikande eller skiljaktig mening vid besluts fattande. Detta beror icke på, att meningsskiljaktigheter icke förekommit, utan därpå att sådana efter meningsutbyten kunnat utjännas under den form av kollegial handläggning i ordets bästa betydelse, vartill den nuvarande organisationens former lämna utväg.»

I styrelsens förevarande utlåtande finnes emellertid antecknat särskilt yttrande av styrelsens ordförande, generaldirektören F. V. Hansen, däruti denne förklarar, att han vore ense med övriga ledamöter i att förorda den kollegiala formens bibehållande och kunde i stort sett ansluta sig till den föregående motiveringen, men ville dock hava framhållit, att han ansåge jämväl fullmäktigeformen, om den på lämpligt sätt utbildades och tillämpades, kunna bliva betryggande och ändamålsenlig.

Därjämte ansåg han, att föredragandenas ställning borde vara lika med den, som överdirektörerna och byråcheferna i järnvägsstyrelsen intoge, i så måtto att de vid sidan av de kollegialt beslutande ledamöterna inginge såsom ledamöter i styrelsen, dock utan beslutanderätt, men med rätt och skyldighet att låta till protokollet anteckna avvikande mening.

Då fråga var om inrättandet av en centralstyrelse för statens vattenkraftsanläggningar och omonterade vattenfall, framhölls, såsom redan förut är nämnt, vikten av att denna styrelse bleve så organiserad, att den komme att erbjuda garantier för ett lyckligt samarbete med industrien och övriga avnämare av kraft samt för att affärsmässiga och praktiska hänsyn komme att göra sig gällande vid förvaltningen av ifrågavarande statstillgång.

Departements-
chefen.

Uppenbart är, att, då det gäller en institution sådan som vattenfallsstyrelsen, även den nya organisationen måste uppfylla nämnda förutsättningar, om ock olika utvägar kunna tänkas för vinnande av det angivna syftemålet.

Vid styrelsens inrättande ansåg man sålunda berörda synpunkter bäst kunna tillgodoses därigenom, att styrelsen sammansattes av en vattenfallsdirektör, vilken tillika skulle vara styrelsens ordförande, samt fyra från det privata näringslivet tillkallade ledamöter, och att avgörandet av alla frågor av större betydelse skedde kollegialt. Att en dylik för statsförvaltningen säregen organisationsform då valdes, torde delvis hava sin förklaringsgrund däri, att vattenfallsstyrelsen kom att utgöra så att säga en fortsättning av styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk, vilken var organiserad liksom bolagsstyrelser i allmänhet. Denna organisationsform anser nu vattenfallsstyrelsen böra i huvudsak alltjämt bibehållas.

Lönekommittén föreslår däremot, att styrelsen organiseras mera i överensstämmelse med två av de övriga affärsdrivande verken, nämligen järnvägsstyrelsen och telegrafstyrelsen. Enligt kommitténs mening skulle styrelsen sålunda bestå av generaldirektören såsom verkets chef samt vederbörande avdelnings- och byråchefer eller andra föredragande såsom ledamöter, varjämte särskilda fullmäktige, i egenskap av representanter för näringslivet och de allmänna intressena, skulle vid behandlingen av viktigare frågor inträda såsom ledamöter i styrelsen. Åt verkets chef skulle visserligen förbehållas beslutanderätten i alla frågor utom bestraffningsärenden, men ledamöterna — fullmäktige däri inbegripna — skulle hava skyldighet att, där chefen fattade beslut, som icke överensstämde

med vederbörande ledamots åsikt, låta till protokollet anteckna avvikande mening.

Då det nu gäller att bestämma sig för den ena eller andra av de angivna organisationsformerna, synes valet ingalunda lätt. Å ena sidan har den hittills tillämpade organisationen fungerat på ett tillfredsställande sätt under hela den tid, som förflutit från styrelsens inrättande, men å andra sidan torde det kunna befaras, att den nuvarande organisationsformen särskilt för framtiden kan komma att medföra vissa olägenheter.

Såsom vattenfallsstyrelsen själv framhållit, var bolagsstyrelseformen, vilken tillämpades jämväl i avseende å styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk, motiverad, då det gällde ett lokalt verk sådant som det nyssnämnda, vilket hade ett tämligen begränsat förvaltningsområde och där ärendenas antal icke var alltför stort. Även under vattenfallsstyrelsens hittillsvarande skede har, såsom styrelsen jämväl påpekat, denna organisationsform kunnat med fördel bestå. Vattenfallsstyrelsen har emellertid funnit, att, med den utveckling verksamheten numera erhållit, den hittillsvarande organisationen, såsom arbetande alltför tungt, icke skulle bli tillfredsställande. För avhjälpan av de befarade svårigheterna har styrelsen huvudsakligen inskränkt sig till att föreslå, att vissa grupper av ärenden icke vidare skulle behöva avgöras kollegialt, utan beslut kunna fattas i dylika ärenden av generaldirektören eller, vad beträffar mindre viktiga frågor, befogenhet lämnas åt avdelningschef eller byråchef att på egen hand träffa avgörande. Då emellertid den nuvarande organisationsformen i övrigt enligt styrelsens mening borde bibehållas, skulle i allt fall ett betydande antal ärenden och därtill de mest krävande fortfarande behandlas kollegialt. Vid sådant förhållande synes det mig, att icke särdeles mycket står att vinna genom den av styrelsen sålunda föreslagna åtgärden, utan förefaller det mig, som vore det mest följdriktigt, om man helt och hållet lämnade det kollegiala förfarandet och överginge till den av kommittén förordade organisationsformen.

Jag giver vidare kommittén rätt därutinnan, att det måste anses i viss mån mindre lämpligt, att till följd av den kollegiala behandlingen styrelsens beslut skall kunna mot verkschefens uttalade mening dikteras av sådana medlemmar av styrelsen, som icke direkt deltaga i statens vattenfallsverks egentliga administration. Huru samvetsgrant de utifrån tillkallade ledamöterna än söka sätta sig in i och följa verkets förvaltning, är det dock icke möjligt för personer, som hava sin huvudsakliga

verksamhet inom andra områden och därtill måhända äro bosatta på andra orter, att så ingående och så beständigt deltaga i arbetet inom styrelsen, som verkets chef givetvis måste göra. Icke heller torde man kunna antaga, att ifrågavarande ledamöter, åtminstone i allmänhet, skola känna samma ansvar för verkets förvaltning som chefen, vilken ju i första hand måste anses ansvarig för verkets skötsel. Att under sådana förhållanden chefen vid bestämmandet av styrelsens beslut icke i vidare mån skall kunna göra sin mening gällande än att han äger en röst av fem eller, enligt styrelsens föreliggande förslag, av sju röster samt därjämte utslagsröst vid lika röstetal, synes mig kunna innebära en viss fara, då det gäller ett målmedvetet handhavande av ett så omfattande verks skötsel samt bevarande av nödig kontinuitet inom detsamma. Vattenfallsstyrelsen har visserligen framhållit, att i styrelsens protokoll och handlingar hittills icke funnits spår av en avvikande eller skiljaktig mening vid besluts fattande — något som dock i viss mån jävas av förhållandet i förevarande ärende — men enligt mitt förmenande kan icke någon säker garanti förefinnas för att så allt framgent skall bliva fallet, helst om andra personer än de nuvarande skulle komma att inträda såsom beslutande ledamöter i styrelsen.

Mot kommitténs förslag uti ifrågavarande hänseende hava framkommit två huvudinvändningar. Sålunda har den meningen anförts, att det icke vore riktigt att i en enda persons hand lägga avgörandet av frågor, som icke blott röra betydande värden utan ock i olika hänseenden kunna vara av den största vikt och betydelse för såväl det enskilda som det allmänna. Tillika har uttalats den farhågan, att anordningen med fullmäktige icke skulle komma att fylla de fordringar på vaken och intim kännedom om affärslivet och dess behov samt därav betingad förmåga till initiativ och handlingskraft, som vattenfallsstyrelsens verksamhet för sin vidare utveckling krävde.

Gentemot dessa invändningar må till en början erinras därom, att enligt kommitténs förslag icke chefen ensam skulle vara ansvarig för styrelsens beslut utan även i varje fall vederbörande föredragande i egenkap av medlem av styrelsen deltaga i ansvaret för beslutet, så vitt han ej låtit anteckna skiljaktig mening till protokollet. Det torde vidare med fog kunna göras gällande, att för avgörande av sådant ärende, som så att säga mera direkt faller inom styrelsens verksamhetsområde, tillräcklig sakkunskap och nödig erfarenhet bör vara tillfinnandes hos verkets chef samt den ledamot inom styrelsen, som berett detsamma. Vidkommande åter sådana ärenden, vid vilkas handläggande antingen

fordras särskild kännedom om och kontakt med affärslivet eller beträffande vilka allmänna sociala synpunkter böra anläggas, vore ju avsett att de fullmäktige — vilka i likhet med vederbörande föredragande skulle vid behandlingen av dylika ärenden ingå såsom ledamöter i styrelsen — skola tillgodose berörda intressen.

Erfarenheten från andra affärsdrivande verk giver ock vid handen, att vid lämpligt personval även en anordning med fullmäktige kan på ett fullt tillfredsställande sätt upprätthålla den nödiga kontakten med affärslivet samt låta allmänna synpunkter komma till sin rätt. Därjämte torde böra beaktas den ytterligare garanti i berörda hänseenden, som ligger i den granskning, vilken såväl inom järnvägsstyrelsen som ock inom vattenfallsstyrelsen äger rum av överrevisorerna eller, såsom de inom vattenfallsstyrelsen hittills benämnts, revisorerna.

Det är ävenledes att märka, att de beslutande ledamöterna, enligt styrelsens förslag, och vattenfallsfullmäktige, enligt kommitténs förslag, skulle deltaga i handläggningen av ungefär samma grupper av ärenden, varför den speciella sakkunskap de representera bör kunna tillgodokomma styrelsen i samma omfattning, vare sig det ena eller andra systemet väljes.

Av vad jag sålunda yttrat, torde framgå, att jag ingalunda kan dela den av vattenfallsstyrelsen uttalade farhågan att en organisation sådan som den av kommittén föreslagna skulle leda till stagnation och byråkratism.

Då jag alltså kommit till den uppfattningen, att kommitténs förslag beträffande organisationsformen är att föredraga framför styrelsens, anser jag mig böra förorda, att vattenfallsstyrelsen må utgöras av en generaldirektör, såsom chef, samt vederbörande avdelningschefer och byråchefer, såsom föredragande ledamöter, ävensom vattenfallsfullmäktige. Vid den närmare utformning av styrelsens organisation, som måste ske genom instruktionen, synas mig ock de av kommittén i hithörande hänseenden i övrigt angivna riktlinjerna böra i huvudsak följas.

I fråga om antalet fullmäktige anser jag, i anslutning till vad kommittén i sådant hänseende uttalat, att detta antal lämpligen bör bestämmas till fyra, varigenom såväl näringslivet som de allmänna sociala intressena torde kunna bliva på ett tillfredsställande sätt representerade inom styrelsen. Att däremot sätta antalet högre synes mig varken erforderligt eller lämpligt.

De två revisorer, som enligt gällande instruktion för vattenfalls-

styrelsen årligen tillsätts av Kungl. Maj:t för granskning av styrelsens förvaltning jämte tillhörande räkenskaper, hava, såsom jag redan omförmält, bibehållits i styrelsens förslag, dock under den förändrade benämningen överrevisorer. De nämnda revisorerna hava hittills granskat förvaltningen huvudsakligen ur synpunkten att kunna bedöma ändamålsenligheten av de utav styrelsen vidtagna förvaltningsåtgärder, vadan deras uppdrag beträffande vattenfallsstyrelsen varit att jämföra med den revision, som företages av överrevisorerne vid statens järnvägar.

Då en dylik saklig granskning av statens vattenfallsverks räkenskaper och förvaltning är av stor betydelse, finner jag mig böra ansluta mig till styrelsens, av kommittén utan anmärkning lämnade förslag att i avlöningsreglementet måtte upptagas två överrevisorer för ifrågavarande verk.

Kommittén har emellertid förutsatt, att i blivande ny instruktion för vattenfallsstyrelsen dessa överrevisorerers åligganden angivas tydligare än vad som skett i nu gällande instruktion beträffande de omförmälda revisorerna, samt därvid hänvisat till de i järnvägsstyrelsens instruktion i sådant hänseende givna bestämmelser såsom lämplig förebild. Vad kommittén sålunda uttalat, anser jag böra beaktas vid avfattandet av den nya instruktionen.

Vattenfallsstyrelsen har, såsom förut är nämnt, föreslagit upphävande av nu gällande bestämmelser därom, att i behandlingen av vissa frågor inom styrelsen skola deltaga särskilda representanter för andra ämbetsverk. Dock har vattenfallsstyrelsen ansett sig böra hava skyldighet att inhämta järnvägsstyrelsens yttrande eller samråda med denna styrelse uti ärenden, som röra förslag angående bebyggande av vattenfall, vilket antingen inköpts för statens järnvägars behov eller av Kungl. Maj:t vid fattande av beslut om dess disposition förklarats vara av beskaffenhet att kunna komma i fråga att användas för järnvägarnas drift, liksom ock då fråga är om principerna för uthyrande av kraft från kraftverk, anlagt vid dylikt vattenfall.

Berörda förslag, vilket av kommittén förordats till bifall och av de i ämnet hörda ämbetsverken lämnats utan erinran, avser att förenkla handläggningen av åtskilliga ärenden inom vattenfallsstyrelsen.

Någon anledning att bibehålla den nuvarande omständliga behandlingen av dessa ärenden synes mig så mycket mindre föreligga, som verksrepresentanterna vid överläggningar inom vattenfallsstyrelsen givetvis icke kunna göra några för sina vederbörande verk bindande uttalanden. Därtill kommer, att ifrågavarande ärenden i allt fall i regeln

remitteras för utlåtande till de ämbetsverk, vilkas förvaltningsområden beröras av desamma, eller ock i annan ordning hänskjutas till särskilda sakkunniga, så att nödig trygghet och omtanke vid behandlingen av dessa ärenden kommer att förefinnas, även om det nuvarande förfarings-sättet skulle övergivas.

Jag anser mig alltså böra biträda styrelsens berörda förslag.

Byråindelning m. m.

I avseende å den närmare organisationen inom styrelsens olika förvaltningsområden jämte för ändamålet erforderlig personal i högre grader har vattenfallsstyrelsen i skrivelsen den 17 september 1918 till en början uttalat, att styrelsen med hänsyn till de densamma förelagda arbetsuppgifterna egentligen borde till sitt förfogande hava följande avdelningar och byråer:

en avdelning för kraftverksförvaltningen,
 en byrå för kanalförvaltningen,
 en byrå för fastighetsförvaltningen,
 en byrå för tekniska utredningar,
 en byggnadsavdelning,
 en administrativ byrå och
 en kameralbyrå.

Styrelsen yttrar vidare:

»Beträffande förvaltningen av statens kraftverk, vartill även böra hänföras alla ärenden angående elektriska anläggningar, är att märka, att de tekniska och kommersiella göromål, som med avseende på denna verksamhetsgren böra skötas centralt, äro av så vidlyftig omfattning, att det är oundgängligen nödvändigt att uppdelas desamma på åtminstone två byråer.

Den tekniska utredningsbyrån skulle verkställa utredningar och upprätta förslag i fråga om anläggning av nya kraftverk och utförande av sjö- och flodregleringar ävensom handhava andra utredningsarbeten av huvudsakligen vatten-teknisk natur.

Byggnadsavdelningen skulle handhava konstruktionsarbetena för och utförandet av kraftstationernas vatten- och husbyggnadstekniska delar, kanal- och farledsanläggningar samt sjö- och flodregleringar ävensom de andra byggnadsarbeten, som kunna komma att uppdragas åt densamma.

Vattenfallsstyrelsen vill emellertid ej för närvarande sätta i fråga inrättandet av samtliga ovanangivna byråer och avdelningar på ordinarie stat. Sålunda torde den tekniska utredningsbyrån och byggnadsavdelningen utan större olägenhet kunna vara på extra stat i avvaktan på utvecklingens gång. Vidare har kanalförvaltningen för närvarande icke sådant omfång, att den motiverar en särskild byrå. Om det inrättas en ordinarie teknisk byrå för andra tekniska förvaltningsärenden än dem, som beröra kraftverksförvaltningen, lär åtminstone tills vidare kanalförvaltningen kunna läggas under denna byrå, som för övrigt borde hava befattningen med de oobeygda eller utarrenderade vattenfallen samt

med fastigheterna, i den mån de icke äro använda för kraftverken, i vilket fall de givetvis böra ligga under kraftverksförvaltningen.»

Styrelsen föreslår, att följande ordinarie byråer nu måtte inrättas, nämligen:

första kraftverksbyrån }
 andra kraftverksbyrån } inom avdelningen för kraftverksförvaltningen,
 tekniska förvaltningsbyrån,
 administrativa byrån och
 kameralbyrån,

samt att på extra stat tills vidare skulle finnas:

tekniska utredningsbyrån och
 byggnadsavdelningen.

Vattenfallsdirektören borde enligt styrelsens mening såsom chef för ett så betydande verk som det ifrågavarande benämnas generaldirektör och chef för statens vattenfallsverk.

Direktören vid statens kraftverksförvaltning skulle såsom chef för avdelningen för kraftverksförvaltningen fästas vid styrelsen och borde, med hänsyn till löneförmånernas storlek och till de vittomfattande och betydelsefulla göromål, som åläge honom, benämnas överdirektör och chef för statens kraftverksförvaltning.

En liknande ställning, fastän tills vidare på extra stat, ansåge styrelsen böra tillkomma överingenjören och chefen för statens vattenfallsverks byggnadsavdelning.

Var och en av förenämnda fem ordinarie byråer borde förestås av en byråchef, varjämte den extra tekniska utredningsbyrån även borde stå under ledning av en byråchef, ehuru allenast å extra stat.

Däremot har vattenfallsstyrelsen förklarat sig icke för närvarande vara beredd att taga ställning till frågan, huru byggnadsavdelningen borde för framtiden organiseras, men kunde denna fråga ordnas av styrelsen själv, så länge ifrågavarande avdelning vore på extra stat, och behöfde densamma därför icke upptagas till behandling i detta sammanhang. Möjligen kunde längre fram, efter vunnit erfarenhet om i vad mån ifrågavarande byggnadsarbeten komme att alltjämt pågå, vissa befattningar vid byggnadsavdelningen sättas på ordinarie stat.

Redan i detta sammanhang anser jag mig böra uttala, att jag i huvudsak ansluter mig till styrelsens förslag i nu ifrågavarande hänseenden, dock med iakttagande av en utav kommittén ifrågasatt sammanslagning av de bägge kraftverksbyråerna till en enda byrå, vilken sammanslagning likvisst är av mera formell natur.

Departement-
schefen.

Jag övergår nu till att närmare redogöra för huru de olika ordinarie byråernas verksamhetsområden och sammansättning skulle komma att gestalta sig.

Kraftverks-
byrån.
Vattenfalls-
styrelsen.

Enligt styrelsens i skrivelsen den 17 september 1918 framlagda förslag skulle, såsom nyss är nämnt, finnas en avdelning för kraftverksförvaltningen, vilken avdelning skulle omfatta en första och en andra kraftverksbyrå.

Till den ifrågasatta första kraftverksbyråns handläggning har styrelsen tänkt sig skola höra:

de organisations- och personalärenden, som speciellt beröra kraftverksförvaltningen och som icke tillhöra annan byrås handläggning;
ärenden angående försäljning av elektrisk energi;
ärenden angående kraftverkens drift, inklusive driftstatistik;
ärenden angående detaljbokföringen för kraftverken;
diverse utredningar i elektrotekniska och maskintekniska frågor enligt överdirektörens bestämmande;

upphandlingar för kraftverkens räkning, utom beträffande specialkonstruktioner, samt ärenden angående kraftverkens förrådsväsende; och ärenden angående värdering av markskador vid framdragande av kraftledningar.

Till första kraftverksbyrån har styrelsen ansett böra vara anslutna dels en förrådsavdelning för handläggning av förråds- och upphandlingsärenden, dels ock, på extra stat, ett skogskontor för värdering av ersättningar till jordägare för framdragande av kraftledningar samt för upphandling av kraftledningsstolpar av trä.

Vid första kraftverksbyrån skulle enligt styrelsens mening behövas, förutom byråchefen, två förste byråingenjörer. Dessutom erfordrades ett par byråingenjörer, men kunde dessa tills vidare vara anställda på extra stat. Vid den till denna byrå anslutna förrådsavdelningen skulle finnas en byrådirektör såsom föreståndare samt en byråingenjör och en kontrollör. Vid första kraftverksbyrån borde således, förutom byråchefen, finnas följande ordinarie tjänstemän, nämligen: en byrådirektör, två förste byråingenjörer, en byråingenjör och en kontrollör.

I fråga om de nämnda biträdande tjänstemännens arbetsuppgifter har styrelsen meddelat följande:

»Såsom ovan nämnts, skall byrådirektören vara föreståndare för förrådsavdelningen, som dels handhar de vidlyftiga upphandlingar, vilka erfordras för kraftverkens räkning, utom beträffande specialkonstruktioner, dels övervakar kraft-

verkens förrådsförvaltning och ombesörjer den härför erforderliga centrala bokföringen, dels ock förmedlar beställningar från de olika kraftverken och nyanläggningarna hos kraftverksförvaltningens verkstäder. Denna avdelning torde sannolikt även komma att få ombesörja upphandling för kanalverkens och byggnadsavdelningens räkning av vissa varor, som lämpa sig för gemensam upphandling.

Vid ifrågavarande förrådsavdelning erfordras vidare, såsom nämnts, en byråingenjör och en kontrollör. Byråingenjören skall handlägga viktigare upphandlingsärenden, såsom upphandling och manufakturering av koppar, upphandling av järn, isolatorer m. m. Kontrollören har att närmast under chefen för förrådsavdelningen övervaka förrådsförvaltningen vid kraftverken samt att öva uppsikt över motsvarande förrådsbokföring. Den bokföring, som ombesörjes å den centrala förrådsavdelningen, har till ändamål att möjliggöra en överblick över tillgången av materiel å varje särskild arbetsplats och måste därför bliva synnerligen omfattande.

Utav de två första byråingenjörer, som enligt ovanstående böra finnas vid första kraftverksbyrån, skall den ene biträda med de stora kraftförsäljningsärenden, som handläggas centralt, utarbeta nya formulär till kraftkontrakt och nya formulär för driften samt verkställa de tekniska utredningar, som stå i samband med dessa ärenden. Han skall vidare handlägga de organisations- och personalärenden rörande kraftverksförvaltningen, vilka ankomma på första kraftverksbyrån.

Den andre av ifrågavarande förste byråingenjörer skall förestå bearbetningen av kraftverkens driftstörningsstatistik och handläggningen av kraftbalansfrågorna, d. v. s. den kontinuerliga undersökningen i vad mån tillgången på kraft vid vattenkraftstationerna under närmast följande tid är tillräcklig för den påräknade kraftkonsumtionen och i vad mån värmekraft skall behöva användas för konsumtionens tillgodoseende. Han skall vidare reglera samarbetet mellan de med varandra förbundna kraftverken med avseende på belastningsfördelningen samt verkställa vetenskapliga utredningar av speciell natur. I sistnämnda avseende må såsom exempel nämnas, att motsvarande befattningshavare under senaste tiden utfört utredningar angående förutsägelser av vattenmängden vid kraftstationerna och angående elektriska anläggningars utförande med hänsyn till elektriska överspänningsfenomen.»

Till den av styrelsen föreslagna andra kraftverksbyråns handläggning skulle höra:

beräkning och konstruktion av elektriska apparater och elektriska anläggningar för kraftstationer, kraftledningar och understationer vid kraftverken;

ärenden angående utförande, provning, komplettering och modernisering av dylika apparater och anläggningar;

ärenden angående upphandling av för kraftverkens elektriska och maskinella utrustning erforderliga konstruktioner av speciell karaktär;

diverse utredningar i elektrotekniska och maskintekniska frågor enligt överdirektörens bestämmande; och

konstruktion och uppförande av husbyggnader för kraftverkens understationer.

Enligt styrelsens förslag skulle till andra kraftverksbyrån vara anslutna dels en linjebyggnadsavdelning för utförande av de primära kraftledningarna, långlinjerna, samt för verkställande av de härför erforderliga konstruktionsarbetena, dels ock ett husbyggnadskontor för konstruktion och uppförande av husbyggnader vid kraftverkens understationer. Såväl linjebyggnadsavdelningen som husbyggnadskontoret borde emellertid lämpligen vara på extra stat.

Vid andra kraftverksbyrån ansåg styrelsen behövas, förutom byråchefen, två förste byråingenjörer på ordinarie stat samt dessutom ett växlande antal byråingenjörer och underingenjörer på extra stat.

Beträffande de nämnda första byråingenjörernas arbetsuppgifter har styrelsen upplyst följande:

»Den ene av de båda förste byråingenjörerna vid andra kraftverksbyrån skall vara föreståndare för det i denna byrå ingående elektrotekniska konstruktions- och ritkontoret och skall således leda arbetena inom detta kontor, varest sysselsätts ingenjörer, ritare och ritbiträden till ett antal av omkring 20 personer.

Den andre av ifrågavarande förste byråingenjörer skall handlägga ärendena angående upphandling av de för kraftverkens elektriska och maskinella utrustning erforderliga specialkonstruktioner samt således upprätta härför erforderliga program, specifikationer och leveranskontrakt, granska hithörande anbud, ävensom i regel ombesörja kontroll och provning av ifrågavarande leveranser i vederbörande leverantörers verkstäder. Motsvarande befattningshavare har under senaste året behövt c:a tre ingenjörer till hjälp för att kunna medhinna den betydande mängd ärenden, som ålegat honom.»

Kommittén.

I anledning av styrelsens förslag om inrättande av två kraftverksbyråer inom avdelningen för kraftverksförvaltningen erinrar kommittén, hurusom avdelningen i sin helhet skulle stå under ledning av överdirektören och chefen för statens kraftverksförvaltning, men de nämnda särskilda byråerna förestås av var sin ordinarie byråchef.

Då den tilltänkte överdirektören, yttrar kommittén, skulle vara vattenfallsstyrelsen närmast ansvarig för de till de ifrågasatta kraftverksbyråerna hörande ärendena och sålunda i nämnda hänseende intaga samma ställning som byråchef i allmänhet, ehuru med en i vissa avseenden större befogenhet, hade det synts kommittén lämpligare, att de bägge kraftverksbyråerna sammansloges till en enda byrå med överdirektören såsom chef och att i sammanhang därmed de ifrågavarande två byråchefstjänsterna utbyttes mot två förste byrådirektörsbefattningar. Ehuru överdirektören borde i styrelsen föredraga viktigare ärenden, mötte genom den av kommittén föreslagna anordningen givetvis icke något hinder, att förste byrådirektör ålades viss föredragningssskyldighet i styrelsen, varvid dock borde iakttagas, att överdirektören i allmänhet skulle vara närvarande vid dylik föredragning.

Kommittén anför vidare:

»En organisation sådan som den nu av kommittén förordade finnes redan genomförd inom järnvägsstyrelsens byggnadsbyrå. Denna byrå förestås nämligen av överingenjören och chefen för statens järnvägsbyggnader, vilken det åligger att bereda och, allt efter vad i instruktionen närmare bestämmes, antingen föredraga eller ock själv avgöra ärenden tillhörande nämnda byrå ävensom att närmast under styrelsen ombesörja den löpande förvaltningen av de till denna byrå hörande byggnadsarbetena samt handleda och övervaka desamma. Därjämte åligger honom att hava tillsyn över göromålen inom byrån. Till hans biträde å byggnadsbyrån finnas anställda två första byrådirektörer, föreståndare för var sin avdelning av byggnadsbyrån. Förste byrådirektör åligger bland annat att bereda och föredraga de till avdelningen hörande ärenden inför överingenjören, i de fall då denne äger ensam fatta beslut, eller eljest inför generaldirektören, för så vitt icke överingenjören själv föredrager ärende. I övrigt har förste byrådirektör ungefär samma befogenhet som byråchef i allmänhet.

Såsom nyss blivit antytt, torde den av kommittén föreslagna gemensamma kraftverksbyrån kunna organiseras i nära överensstämmelse med järnvägsstyrelsens byggnadsbyrå.»

I fråga om styrelsens förslag beträffande övriga ordinarie befattningar i högre grader å de bägge byråer, som skulle ingå i den gemensamma kraftverksbyrån, har kommittén icke haft något att erinra.

På de av kommittén anförda skäl har jag, såsom redan förut blivit antytt, funnit mig böra ansluta mig till kommitténs föreliggande förslag, vilket styrelsen i sitt sedermera avgivna utlåtande förklarat sig icke vilja motsätta sig. Jag anser sålunda, att de bägge ifrågasatta kraftverksbyråerna böra förenas till en gemensam kraftverksbyrå under ledning av överdirektören — vilken synes böra benämnas allenast »överdirektör» och icke »överdirektör och chef för statens kraftverksförvaltning», liksom även den å extra stat upptagne »överingenjören och chefen för statens vattenfallsverks byggnadsavdelning» synes böra benämnas allenast »överingenjör» — samt att de bägge tilltänkta byråchefsbefattningarna böra utbytas mot förste byrådirektörstjänster, vilkas innehavare skulle tjänstgöra såsom föreståndare för var sin avdelning inom byrån.

I förbigående torde jag ock få beröra ett av styrelsen väckt förslag därom, att för överdirektören skulle förordnas särskild ställföreträdare. Då, enligt vad i det föregående omnämnts, vattenfallsstyrelsens chef icke skulle hava någon permanent ställföreträdare och då någon särskild anledning att förse överdirektören med dylik ställföreträdare icke synes föreligga, anser jag det vara tillfyllest att vid behov vikarie för överdirektören förordnas i vanlig ordning — en mening, som även omfattas av kommittén.

Vidkommande övriga ordinarie befattningshavare i högre grader inom kraftverksbyrån må till en början erinras, att styrelsens förslag

Departements-
chefen.

beträffande dylik personal å de skilda kraftverksbyråerna skulle komma att avse de särskilda avdelningarna inom den förenade byrån.

De för första kraftverksbyrån av styrelsen föreslagna befattningshavarna av nu ifrågasatt slag äro, såsom förut är nämnt, en byrådirektör, två förste byråingenjörer, en byråingenjör och en kontrollör.

Av dessa tjänstemän skulle byrådirektören förestå en särskild förrådsavdelning inom byrån samt biträdas av byråingenjören och kontrollören. Med hänsyn till de viktiga och omfattande arbetsuppgifter, som skulle åligga förrådsavdelningen — vilken snarare borde benämnas förrådskontoret — torde icke något vara att erinra mot den föreslagna personalbesättningen. Dock vill jag, med föranledande av ett av kommittén gjort uttalande i ämnet, framhålla nödvändigheten därav, att vid besättandet av byrådirektörs- och byråingenjörsbefattningarna å förrådskontoret tillses, att åtminstone endera av dem innehar, jämte nödig kompetens i övrigt, även erforderlig kommersiell utbildning. Emellertid torde för detta ändamål icke nödvändigtvis behöva fordras avlagd avgångsexamen från handelsläroverk, utan synes dylik sakkunskap, förvärvad genom praktisk erfarenhet, jämväl kunna tillerkännas vitsord.

Vid handläggning av övriga ärenden å den ifrågasatta första kraftverksbyrån skulle enligt styrelsens förslag biträda de två förste byråingenjörerna med den fördelning av ärendena dem emellan, som angivits i styrelsens skrivelse. Att för de krävande uppgifter, som sålunda skulle tillkomma dessa bägge tjänstemän, erfordras befattningshavare i den föreslagna tjänsteställningen finner jag uppenbart.

Å den av styrelsen ifrågasatta andra kraftverksbyrån hava upptagits två ordinarie förste byråingenjörer, av vilka den ene skulle förestå det i byrån ingående elektrotekniska konstruktions- och ritkontoret med dess talrika lägre personal och den andre handlägga ärenden angående upphandling av de för kraftverkens elektriska och maskinella utrustning erforderliga specialkonstruktioner. Förslaget om inrättandet av dessa befattningar har icke givit mig anledning till erinran.

I vattenfallsstyrelsens skrivelse den 17 september 1918 har vidare, såsom redan är nämnt, föreslagits inrättande av en teknisk förvaltningsbyrå. Till denna byrås handläggning skulle, enligt vad i nämnda skrivelse meddelas, höras ärenden, som berörde förvaltningen av de till statens vattenfallsverk hörande kanaler och fastigheter — dessa senare i den mån de icke toges i anspråk för kraftverksförvaltningens eller byggnadsavdelningens räkning — samt outnyttjade eller utarrenderade vattenfall ävensom andra tekniska ärenden, som generaldirektören funne lämpligt att hänskjuta till byrån.

Utav de vid tekniska förvaltningsbyrån behövliga högre tjänstemännen skulle till en början endast byråchefen upptagas på ordinarie stat och de övriga tills vidare anställas på extra stat i avvaktan på ytterligare erfarenhet om huru denna byrå lämpligen borde vara organiserad.

Kommittén har i sitt yttrande uttalat vissa betänkligheter mot att den sålunda ifrågasatta byrån skulle omedelbart uppföras å ordinarie stat, och har kommittén i sådant hänseende anfört:

Kommittén.

»Enligt styrelsens förslag skulle jämte den tekniska förvaltningsbyrån finnas en å extra stat uppförd teknisk utredningsbyrå, vilken skulle hava till uppgift att verkställa utredningar och upprätta förslag i fråga om anläggning av nya kraftverk och utförande av sjö- och flodregleringar ävensom handhava andra utredningsarbeten av huvudsakligen vattenteknisk natur. Det för den tekniska utredningsbyrån tilltänkta arbetsområdet skulle alltså, såvitt kommittén kunnat finna, omfatta uppgifter, som åtminstone delvis äro av enahanda natur som vissa för den tekniska förvaltningsbyrån avsedda arbeten, vadan det synes kommittén svårt att uppdraga gränserna mellan de bägge byråerna.

Å andra sidan hava till den tekniska förvaltningsbyrån hänförts en del ärenden, vilka måhända lämpligen kunde åtminstone tills vidare handläggas å annan byrå, varjämte vissa andra uppgifter förefallit kommittén vara av den speciella beskaffenhet att desamma med större fördel skulle utföras av personer, stående utanför verket.

Kommittén vill emellertid ingalunda bestrida, att inom vattenfallsstyrelsen förekomma en mängd ärenden av teknisk natur, som icke direkt tillhöra kraftverksförvaltningen eller den tilltänkta byggnadsavdelningen, och att för dessa ärenden åtminstone framdeles torde erfordras en ordinarie byrå. Däremot kan kommittén icke finna det vara nödigt att för sådant ändamål inrättas två särskilda byråer, tekniska förvaltningsbyrån och tekniska utredningsbyrån, av vilka visserligen den senare tills vidare skulle vara å extra stat. Ett ytterligare stöd för denna sin uppfattning har kommittén funnit däruti, att enligt styrelsens förslag å tekniska förvaltningsbyrån erfordras allenast en ordinarie tjänsteman i högre grad, nämligen byråchefen, något som synts kommittén giva vid handen, att arbetet å denna byrå skulle bliva av jämförelsevis mindre omfattning.

Vid nu angivna förhållanden skulle det kunna ifrågasättas, huruvida icke de bägge ifrågavarande tekniska byråerna borde sammanslås till en enda byrå, vilken i sådant fall kunde uppföras å ordinarie stat. Men då enligt vad för kommittén framhållits, styrelsen icke anser en dylik organisation för det närvarande böra genomföras, finner sig kommittén förhindrad att tillstyrka inrättande å ordinarie stat av den föreslagna tekniska förvaltningsbyrån. De ärenden, som skulle hava behandlats å sistnämnda byrå, torde fördens skull böra, i den mån de icke lämpligen kunde överföras till annan byrå eller handläggas i särskild ordning, tills vidare anförtros åt en extra föredragande inom styrelsen.»

I sitt utlåtande i anledning av kommitténs yttrande i ämnet har vattenfallsstyrelsen mera ingående redogjort för huru styrelsen tänkt sig den ifrågasatta tekniska förvaltningsbyråns arbetsuppgifter.

Vattenfalls-
styrelsens
utlåtande
7/2 1919.

Enligt styrelsens mening skulle det ankomma på denna byrå:

1:o) beträffande de till statens vattenfallsverk hörande kanalverken:

att ansvara för underhåll av kanalerna jämte därtill hörande byggnader och anläggningar;

att handlägga ärenden rörande skötseln av trafiken å kanalerna, inklusive den av verket självt bedrivna verksamheten med bogsering, lotsning och isbrytning;

att uppgöra förslag till ändringar i gällande taxor och reglementen för kanaltrafiken;

2:o) beträffande de av statens vattenfallsverk i närheten av olika kraftstationer anlagda eller planerade industri- och bostadsområden:

att handlägga ärenden rörande dessa områdens ordnande och planläggning;

att handlägga ärenden rörande upplåtelse av tomter genom försäljning eller utarrendering eller med tomträtt;

att uppgöra förslag till och övervaka utförandet av vägar, vatten- och avloppsledningar, järnvägsspår, kajer o. d. vid ifrågavarande områden, samt att ansvara för underhåll av dessa anläggningar;

att handlägga ärenden rörande skötseln av trafiken vid de för ifrågavarande industriområden särskilt utförda järnvägs- och hamnanläggningar;

3:o) beträffande statens vattenfallsverks jordbruksfastigheter:

att handlägga ärenden rörande utarrendering av ifrågavarande fastigheter;

att ansvara för vård och underhåll av de till dessa fastigheter hörande byggnader ävensom uppförande av erforderliga nya sådana;

4:o) beträffande de vattenfall, som icke äro avsedda att av staten själv bebyggas:

att föra underhandlingar rörande ifrågavarande vattenfalls jämte tillhörande utmåls upplåtelse på arrende eller med vattenfallsrätt; samt

att utöva kontroll över bebyggandet av sålunda upplåtet vattenfall. Styrelsen anför vidare bland annat:

»Ärenden rörande utarrendering eller annan upplåtelse av fast egendom böra givetvis handläggas i samråd med administrativa byrån beträffande de juridiska detaljerna och med kraftverksbyrån, då fråga är om upplåtelse av industritomt. Likaså bör vid upplåtelse av vattenfall samråd äga rum med kraftverksbyrån beträffande exempelvis villkoren för den upplåtna vattenkraftens användning.

Men ärendena angående upplåtelse av fast egendom komme dock att till största delen påvåla tekniska förvaltningsbyrån, allkenstund upplåtelsevillkoren stå i ett intimt samband med frågorna angående utförande och underhåll av motsvarande byggnader och anläggningar samt, ifråga om industritomter, med skötseln av de därför utförda trafikordningarna.

Det kan i detta sammanhang vara av intresse att undersöka värdet av den statens vattenfallsverk tillhörande egendom, som tekniska förvaltningsbyrån enligt vattenfallsstyrelsens förslag skulle ha att taga befattning med. Det kapital, som nedlagts i ifrågavarande rörelsegrenar, uppgick vid 1918 års utgång till nedan angivna belopp:

Trollhätte kanalverk	kronor 28,577,837
Södertälje kanalverk (utom de för kanalens ombyggnad hittills använda medlen)	» 783,743
Trollhätte fastighetsförvaltning	» 2,806,405
Diverse vattenfall och fastigheter inom Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län	» 10,919,872
Vattenfall och fastigheter, inköpta för elektrisk drift vid statens järnvägar	» 4,854,633
Diverse vattenfall och fastigheter	» 5,964,252
	<hr/>
	Summa kronor 53,906,742

I nämnda belopp äro icke inberäknade en del från statens domäner överflyttade vattenfall, som ännu icke blivit åsatta något värde. På samma sätt förhåller det sig med de under vattenfallsstyrelsens förvaltning ställda, i Norrland belägna vattenfall, som vid avvittringarna reserverats för statens räkning. Nya vattenfallsköp äro även under förberedande. Sedan den pågående ombyggnaden av Södertälje kanal blivit färdig, kommer ovanstående summa även därigenom att avsevärt höjas. Å andra sidan äro visserligen en del av de outnyttjade vattenfallen avsedda att inom de närmaste åren utbyggas av staten själv, varvid förvaltningen av dem komme att övergå först till byggnadsavdelningen och sedan till kraftverksförvaltningen, men en avsevärd del av vattenfallen torde dock allt framgent upplåtas åt enskilda till nyttjande. Betydande kapital ligger således bundet i de verk, fastigheter och vattenfall, som skulle omhänderhavas av tekniska förvaltningsbyrån. — — — — —

Den utveckling av trafiken å Trollhätte kanal, som man haft anledning förvänta efter kanalens ombyggnad, men som av världskriget blivit fördröjd, torde emellertid efter nu stundande fredliga förhållandens inträdande taga kraftig fart. Även för Södertälje kanal är en sådan utveckling säkerligen förestående. Det är härvid av stor vikt, att inom vattenfallsstyrelsen finnes ett särskilt organ för beaktande av de behov, som trafikens ökning medför. Övergången till större fartygstyper, än som tidigare använts, och införande i större utsträckning av prämatrafik samt trafikens utsträckning under vintermånaderna kommer säkerligen att kräva särskilda åtgärder med avseende å såväl tekniska anordningar som taxer och reglementsbestämmelser ävensom förhandlingar med hamnmyndigheter och större trafikanter, särskilt inom Vänerens och Mälarens uppland.

Det torde ej vara uteslutet, att flera kanaler framdeles komma att förvärfvas eller anläggas för statens räkning; och skulle man då i förevarande byrå inom

vattenfallsstyrelsen genast ha till hands ett organ med erforderlig sakkunskap och erfarenhet för omhändertagandet av frågorna rörande deras förvaltning.

Ärendena angående anordnandet och förvaltningen av industri- och bostadsområdena äro givetvis synnerligen arbetskrävande och representera en ganska betydelsefull gren av vattenfallsstyrelsens verksamhet. Förutom det stora, i utveckling varande industriområdet vid Trollhättan ha mindre dylika områden anlagts i Porjus och påbörjats vid Lilla Edet, varjämte styrelsen inom en icke avlägsen framtid torde komma att anlägga industriområden bland annat vid Motala ström och Ume älv.

Att upplåtelsen till enskilda av de vattenfall, som icke äro avsedda att av staten själv bebyggas, av statsmakterna ansetts vara en fråga av stor vikt, framgår av det myckna arbete, som av dem nedlagts för åstadkommande av sådana bestämmelser rörande upplåtelsevillkoren, som kunna stimulera den enskilda företagsamheten men likväl bereda staten som ägare till vattenfallen nödig trygghet.

Handhavandet av jordbruksfastigheterna är visserligen en ur affärssynpunkt mindre betydande uppgift, men, på grund av att dessa egendomar ligga spridda nästan över hela landet och äro upplåtna till en stor mängd arrendatorer och lägenhetsinnehavare, är arbetet därmed ganska omfattande och tidsödande, särskilt som åbyggnaderna på de nyligen inköpta egendomarna i allmänhet äro i hög grad bristfälliga och därför kräva mycken tillsyn.

Slutligen må framhållas, att ifrågavarande byrå även bör omhändervardas dels den förvaltningsbyggnad, inrymmande tjänstelokaler för vattenfallsstyrelsen och Älvkarleby kraftverks huvudkontor, som är avsedd att snarast möjligt anordnas å för ändamålet inköpta fastigheter i Stockholm, dels ock de för olika avdelningar inom vattenfallsverket gemensamma förvaltningsbyggnader i Trollhättan.»

Av vad styrelsen sålunda anfört ansåg styrelsen framgå, att de arbetsuppgifter, som avsetts för den tekniska förvaltningsbyrån, vore så omfattande och av så betydelsefull natur, att de tillfullo motiverade inrättande inom styrelsen av en särskild byrå för desammas handhavande. Därjämte fann styrelsen det vara uppenbart, att ett försök att uppdelade dessa arbetsuppgifter på de övriga byråerna skulle medföra dels en synnerligen olycklig splittring av ärenden, som måste handläggas i samband med varandra, dels eu för stark belastning å de andra byråerna, som även förutan detta vore nog så arbetstyngda, varjämte i allt fall skulle kvarstå en hel del ärenden, för vilka erforderlig kompetens icke syntes finnas inom dessa andra byråer.

Vattenfallsstyrelsen yttrar därefter i anledning av de utav kommittén framställda särskilda invändningarna mot byråns uppförande å ordinarie stat följande:

»Kommittén yttrar bland annat, att vissa för tekniska förvaltningsbyrån avsedda uppgifter förefallit kommittén vara av den speciella beskaffenhet, att desamma med större fördel skulle utföras av personer, stående utom verket. Kom-

mittén torde härvid ha syftat på dels uppgörande av förslag till nya kanaltaxor, dels upprättande av stadsplaner för vattenfallsverkets industri- och bostadsområden. Givetvis blir det erforderligt att beträffande dylika arbeten, åtminstone när de äro av större omfattning, anlita biträde av specialist. Men för ett lyckligt resultat fordras därvid ett ständigt samarbete mellan specialisten och någon representant för vattenfallsstyrelsen, som även är inne i frågorna och kan verkställa en del såsom underlag erforderliga utredningar. Så småningom torde härvid allt större erfarenhet rörande kanaltaxors utarbetande komma att samlas inom ifrågavarande byrå. I fråga om industri- och bostadsområdena verkställes den mera detaljerade projekteringen och utförandet av de olika anläggningarna i allt fall lämpligast genom verkets egna organ.

Den omständigheten att vattenfallsstyrelsen beträffande tekniska förvaltningsbyrån föreslagit allenast en ordinarie tjänsteman i högre grad, nämligen byråchefen, har vidare synts kommittén giva vid handen, att arbetet å denna byrå skulle bliva av jämförelsevis mindre omfattning. Därav att styrelsen föreslagit endast en högre tjänsteman å ordinarie stat vid denna byrå, följer emellertid ingalunda, att styrelsen icke skulle ansett flera dylika tjänstemän erforderliga vid byrån. Styrelsen var tvärt om vid förslaget upprättande fullt på det klara med, att flera högre tjänstemän behövas, men ansåg styrelsen, att de tills vidare kunde anställas på extra stat och ej uppföras på ordinarie stat, förrän erfarenhet vunnits om ärendenas lämpligaste fördelning inom byrån samt mellan denna och de lokala förvaltningarna, så att man säkrare kunde bedöma vilka tjänstegrader som lämpligen böra tillkomma ifrågavarande tjänstemän. Vattenfallsstyrelsen har för övrigt redan måst anställa vissa extra tjänstemän av såväl högre som lägre grad för utförande av ifrågavarande göromål.

Kommitténs huvudsakliga skäl mot inrättande av en teknisk förvaltningsbyrå å ordinarie stat synes emellertid vara, att enligt styrelsens förslag skulle jämte nämnda byrå finnas en å extra stat uppförd teknisk utredningsbyrå. Däremot synes kommittén vara mera benägen för att, om de bägge ifrågavarande byråerna sammanslås till en enda byrå, tillstyrka uppförande av denna sistnämnda å ordinarie stat.

Den tekniska utredningsbyrån skulle emellertid, i likhet med den tekniska byrå, som allt sedan vattenfallsstyrelsens inrättande funnits på extra stat, ha till huvudsaklig uppgift att verkställa förberedande utredningar och upprätta förslag i fråga om dels anläggning av nya kraftverk för statens räkning, dels utförande av sjö- och flodregleringar av betydelse för statens kraftverk. Dessa göromål äro för närvarande, då statens kraftverksrörelse befinner sig i en period av kraftig utveckling, av den omfattning, att de kräva ett särskilt organ och icke lämpligen kunna kombineras med andra göromål. De äro även klart avgränsade från tekniska förvaltningsbyråns arbetsuppgifter, som avse förvaltningen av viss angiven egendom. Den tekniska utredningsbyråns arbetsuppgifter äro emellertid, i likhet med byggnadsavdelningens, av mera tillfällig natur och äro därför lämpligast ägnade att utföras av å extra stat anställd personal.

Vid sådant förhållande förefaller det synnerligen egendomligt, om uppförande å ordinarie stat av den tekniska förvaltningsbyrån, som enligt styrelsens förslag skulle erhålla ett påtagligen permanent verksamhetsfält, icke skulle kunna äga rum därför, att dit icke jämväl hänföras de mera tillfälliga arbetsuppgifter, som avsetts för den tekniska utredningsbyrån.

Det är emellertid icke otänkbart, att tekniska utredningsbyråns göromål framdeles kunna bli av den ringa omfattning, att de utan olägenhet kunna överflyttas på tekniska förvaltningsbyrån eller på byggnadsavdelningen. Med hänsyn därtill, att tekniska förvaltningsbyrån sålunda möjligen icke i framtiden kommer att vara hänvisad till enbart förvaltningsgöromål, torde det kanske vara lämpligare att kalla densamma enbart för 'tekniska byrån' och den mera tillfälliga tekniska utredningsbyrån för 'extra tekniska byrån' eller 'andra tekniska byrån'.»

Departementschefen.

Av den framställning rörande en ifrågasatt teknisk förvaltningsbyrå, som vattenfallsstyrelsen meddelade i sin skrivelse den 17 september 1918, framgick icke tydligt, huru styrelsen tänkt sig arten och omfattningen av byråns arbetsuppgifter. Att kommittén vid sådant förhållande föranleddes att avstyrka byråns uppförande på ordinarie stat, läser väl få anses helt naturligt.

Efter de upplysningar i ämnet, som framkommit i styrelsens utlåtande den 7 februari 1919, anser jag emellertid saken nu hava kommit i ett annat läge.

Det synes mig nämligen, som om det icke vore möjligt att undvara en särskild ordinarie byrå för de omfattande och krävande arbetsuppgifter, som enligt vad numera blivit upplyst skulle tillkomma denna byrå, särskilt om därjämte i betraktande tages det stora värdet av den statsegendom, som skulle komma att av byrån förvaltas.

I fråga om förhållandet mellan denna byrå och den mera tillfälliga byrå för tekniska utredningar tillåter jag mig hänvisa till vad vattenfallsstyrelsen därom senast anfört och varav torde framgå, att befintligheten tills vidare av sistnämnda byrå icke bör kunna utgöra hinder för inrättande av den nu ifrågavarande ordinarie byrån.

Jag anser mig alltså böra förorda, att inom vattenfallsstyrelsen inrättas en ordinarie byrå med i det föregående närmare angivna arbetsuppgifter, vilken byrå — såsom numera av vattenfallsstyrelsen ifrågasatts — lämpligen torde kunna benämnas tekniska byrån, ävensom att nämnda byrå må förestås av en ordinarie byråchef.

Administrativa byrån.
Vattenfallsstyrelsens skrivelse ^{17/9} 1918.

I styrelsens skrivelse den 17 september 1918 har vidare föreslagits en administrativ byrå. Till denna byrås handläggning skulle höra: juridiska ärenden, såsom avgivande av yttrande över förslag till ny lag eller till ändring av gällande lag, verkställande av utredningar av rättslig natur, upprättande eller granskning av förslag till kontrakt, ombesörjande av lagfarts- och inteckningsåtgärder, utförande av styrelsens talan inför domstolar och ämbetsmyndigheter;

förande av liggare över samtliga till statens vattenfallsverk hörande fastigheter med angivande av alla ur juridisk synpunkt viktiga data;
ärenden angående bestraffning av personal;
ärenden angående framställda revisionsanmärkningar;
förande av styrelsens protokoll, granskning av de andra byråernas föredragningslistor, diarieföring av ärenden av allmän natur, vård av styrelsens bokförråd och arkivalier, utgivande av styrelsens cirkulär-samling m. m. samt övriga ärenden, som beröra förvaltningen i allmänhet eller styrelsen i dess helhet, i den mån dessa ärenden icke äro hänfödda till annan byrå.

För ombesörjande av ifrågavarande göromål syntes det styrelsen böra finnas, förutom byråchefen, följande ordinarie tjänstemän i högre grader: två förste sekreterare, varav en borde kunna placeras å annan ort än Stockholm, samt en sekreterare, en registrator och en notarie.

För byråchefen samt för de tre sekreterarna ävensom för notarien ansåg styrelsen böra fordras juridisk högskoleexamen. Beträffande de två första sekreterarna hade styrelsen tänkt sig, att den ene av dem skulle tills vidare vara placerad i Trollhättan för att biträda de därvarande avdelningarna av vattenfallsverket vid handläggning av vissa ärenden av juridisk natur.

Kommittén har, med hänsyn till vad i styrelsens skrivelse meddelats och jämväl i övrigt blivit upplyst rörande den tilltänkta administrativa byråns arbetsuppgifter, ansett det vara ådagalagt, att behov förefunnos av en ordinarie byrå för handläggningen av ifrågavarande ärenden. Det skulle visserligen, säger kommittén, kunna ifrågasättas, huruvida ej med denna byrå kunde förenas den av styrelsen föreslagna kamerabyrån. På grund av den säregna och krävande beskaffenheten av de ärenden, som skulle tillkomma den administrativa byrån, samt med hänsyn till omfattningen av de arbetsuppgifter, som avsetts för den kamerala byrån, hade kommittén emellertid icke trott en dylik sammanslagning vara ändamålsenlig, varför kommittén funnit sig böra tillstyrka, att den administrativa byrån erhöles i huvudsak det arbetsområde, som förut angivits. Emellertid ansåg kommittén, att ärenden angående framställda revisionsanmärkningar borde överflyttas till den föreslagna kamerabyrån. Det hade nämligen syntes kommittén riktgast, att, då å det till kamerabyrån anslutna revisionskontoret skulle verkställas granskningen av statens vattenfallsverks räkenskaper, samt-

Kommittén.

liga revisionsärenden och sålunda även i anledning av granskningen framställda revisionsanmärkningar handlades å kamerалbyrån.

Vidkommande den föreslagna förste sekreterarbefattning, vars innehavare tills vidare skulle vara placerad i Trollhättan, har kommittén — under framhållande av det oriktiga däruti, att en för lokalförvaltningen avsedd befattning uppfördes å styrelsens stat — förklarar, att den icke kunde tillstyrka att, innan någon erfarenhet vunnits beträffande det lämpligaste sättet att tillgodose berörda behov, ifrågavarande befattning inrättades såsom ordinarie. Därest icke någon annan anordning kunde finnas förmånligare, ansåg kommittén fördenskull berörda göromål böra åtminstone tills vidare kunna bestridas av en i Trollhättan placerad extra tjänsteman, vilken emellertid syntes kunna åtnöjas med något lägre tjänsteställning än som sålunda av styrelsen ifrågasatts.

Vad åter angick den andre av de föreslagna bägge förste sekreterarna, vilken skulle tjänstgöra i styrelsen, framhöll kommittén, att han såsom byråchefens närmaste man skulle få biträda denne vid handläggningen av de mest krävande ärendena å byrån, samt vid behov tjänstgöra såsom dennes ställföreträdare. Då ifrågavarande tjänsteman sålunda skulle erhålla samma ställning som de förste sekreterare, vilka skulle finnas inom de övriga kommunikationsverkens styrelser, ansåg sig kommittén kunna tillstyrka, att å staten för vattenfallsstyrelsen uppfördes en förste sekreterarbefattning, avsedd för den administrativa byrån.

Den föreslagna personalbesättningen i övrigt å denna byrå fann sig kommittén jämväl kunna tillstyrka.

Vattenfalls-
styrelsens
utlåtande
7/a 1919.

I sitt utlåtande den 7 februari 1919 har styrelsen förklarar sig icke vilja för närvarande vidhålla sitt krav om anställande av en ordinarie tjänsteman för utförande av juridiska göromål vid vattenfallsverkets avdelning i Trollhättan.

Departement-
schefen.

För egen del får jag ansluta mig till vattenfallsstyrelsens, av kommittén understödda förslag om inrättande av en ordinarie administrativ byrå inom styrelsen, och torde för densamma böra avses de arbetsuppgifter, som styrelsen angivit, dock med undantag av ärenden rörande framställda revisionsanmärkningar, vilka jag, i likhet med kommittén, finner lämpligen böra överflyttas till den kamerala byrån.

De ordinarie befattningshavarna i högre grader å byrån torde böra

utgöras av en byråchef, en förste sekreterare, en sekreterare, en registrator och en notarie.

Såsom redan är nämnt, har i styrelsens skrivelse den 17 september 1918 föreslagits inrättande av en kameralbyrå. Till denna byrås handläggning har styrelsen ansett böra höra:

ärenden, som avse statens vattenfallsverks organisation, samt bestämmelser rörande personalens avlönings- och pensionsförhållanden; särskilda avlöningsärenden av principiell natur;

ärenden angående matriklar över personalen och angående bestämmande av pensionsavgifter;

ärenden angående beviljande av pension och angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete;

förslag till avlöningsstater och driftkostnadsstater för statens vattenfallsverk samt till beräkning av den behållna inkomst av vattenfallsverket, som må upptagas i riksstaten;

sammanställande av vattenfallsstyrelsens årsberättelse;

kassa- och bokföringsärenden samt upprättande av översikter över det ekonomiska resultatet av vattenfallsverkets verksamhet.

Till kameralbyrån borde därjämte vara anslutet ett revisionskontor för granskning av statens vattenfallsverks räkenskaper med tillhörande verifikationer.

Enligt styrelsens nämnda skrivelse skulle vid kameralbyrån behövas, förutom byråchefen, följande ordinarie tjänstemän i högre grader: en sekreterare, en kassör, en kontrollör och en notarie.

Dessutom ansåg styrelsen erfordras vid det till kameralbyrån anslutna revisionskontoret: en förste revisor och tre revisorer, vilka sistnämnda i mån av behov borde kunna placeras å annan ort än Stockholm.

I avseende å de arbetsuppgifter, som skulle tillkomma de sålunda föreslagna tjänstemännen, meddelades i skrivelsen följande:

»Sekreteraren skall biträda byråchefen vid handläggningen av organisations- och avlöningsärenden samt allmänna pensionsärenden, vid upprättandet av statförslag, sammanställandet av vattenfallsstyrelsens årsberättelse m. m.

Kassören skall omhändehåva statens vattenfallsverks huvudkassa jämte den speciella kassarörelsen för Älvkarleby kraftverk och kraftstationen i Västerås.

Kontrollören skall leda och övervaka arbetet med huvudbokföringen beträffande de avdelningar av statens vattenfallsverk, för vilka särskilt bokföringskontor ej finnes inrättat, ur bokföringsteknisk synpunkt granska huvudräkenskaperna för de övriga avdelningarna av vattenfallsverket, sammanställa månatliga bokslutsöversikter för statens vattenfallsverk i dess helhet, upprätta de för

Kameral-
byrån.

Vattenfalls-
styrelsens
skrivelse
17/9 1918.

vattenfallsstyrelsens årsberättelse erforderliga räkenskapsutdrag och ekonomiska tablåer, planera erforderliga förändringar av bokföringssystemet samt biträda byråchefen med ekonomiska utredningar m. m.

Notarien skall handlägga ärendena angående personalmatriklarna och tillämpningen av pensionsbestämmelserna, varibland särskilt märkas ärendena angående statens vattenfallsverks pensionskassa för icke ordinarie personal med bestämmande av dithörande pensionsavgifter och pensioner m. m.

Beträffande revisorerna torde det vara lämpligt, att de tidvis utföra sitt granskningsarbete ute vid lokalförvaltningarna för att hava lättare tillgång till erforderliga handlingar m. m. En av dem borde dock lämpligen vara permanent placerad i Trollhättan, då de stora förvaltningar och byggnadsarbeten, som administreras därifrån, lämna full sysselsättning åt en revisor.»

Kommittén.

Kommittén har i sitt yttrande i anledning av styrelsens nyssberörda förslag i fråga om den kamerala byrån till en början erinrat, hurusom det vore avsett, att byrån skulle ombesörja jämväl den speciella kassarörelsen och bokföringen för Älvkarleby kraftverk, vilket icke skulle hava något eget räkenskapskontor. Då emellertid, enligt vad för kommittén sedermera blivit upplyst, det syntes vara nödigt att avlasta en del göromål från styrelsens kassör, vilken utom övriga göromål närmast skulle handhava nämnda kraftverks kassarörelse, hade kommittén funnit sig böra föreslå, att Älvkarleby kraftverk, i likhet med de övriga större kraftverken, erhöle ett särskilt kassakontor.

Ett bifall till berörda förslag syntes emellertid kommittén icke minska behovet av en särskild avdelning inom styrelsen för kamerala ärenden, och ansåg kommittén denna avdelning böra inrättas såsom en självständig byrå.

Vid granskning av de arbetsuppgifter, som enligt förslaget skulle tillkomma de förenämnda särskilda befattningshavarna inom byrån, hade kommittén fäst sin uppmärksamhet därvid, att de åligganden, som motsvarade dem, vilka skulle bestridas av den föreslagna kontrollören, inom andra verk ansetts kräva en tjänsteman i kamrerares tjänsteställning. Då enligt kommitténs mening icke någon som helst anledning föreläge att antaga, det ifrågavarande göromål inom vattenfallsstyrelsen skulle vara av mindre ansvarsfull natur än inom andra verk, hade kommittén ansett sig böra föreslå, att kontrollörstjänsten utbyttes mot en kamrersbefattning. Emellertid syntes åt innehavaren av denna befattning böra utöver de nämnda åliggandena jämväl kunna uppdragas den närmaste uppsikten över revisionskontoret. Däremot ansåg kommittén den föreslagna förste revisorstjänsten, vars innehavare, enligt vad kommittén inhämtat, skulle hava till huvudsaklig uppgift att förestå revisionskontoret,

kunna undvaras. Någon ökning av det föreslagna antalet övriga revisorer syntes kommittén för närvarande dock icke vara erforderlig, helst om revisorernas huvudsakliga uppgift inskränktes till verkligt revisionsarbete och dem icke därjämte ålades att utföra en tidsödande förgranskning av avlöningslistor och räkningar, som skulle likvideras i styrelsens kassa. Sistnämnda arbete syntes nämligen under kamrerarens ansvar kunna utföras av mera underordnade befattningshavare i bokhållar- eller kontorsskrivargrad.

Styrelsens förslag, att en av revisorerna skulle vara permanent placerad i Trollhättan, hade kommittén av anförda skäl ansett sig icke kunna tillstyrka utan hemställde, att samtliga revisorer måtte placeras i Stockholm, dock att hinder härigenom icke borde möta mot att, i den mån så kunde anses erforderligt, revisionsarbete tidvis bleve förlagt till vederbörande lokalförvaltning.

Vattenfallsstyrelsen har i sitt utlåtande i anledning av kommitténs yttrande i ämnet förklarat sig icke vilja för närvarande motsätta sig det av kommittén föreslagna utbytet av förste revisors- och kontrollörstjänsterna mot en kamrersbefattning, dock under förbehåll att spörsmålet huruvida personaluppsättningen å kameralbyrån genom denna anordning bleve tillräcklig finge bedömas av erfarenheten under den närmaste tiden. Vad kommittén uttalat i fråga om revisorernas placering och sättet för revisionsarbetets utförande ansåg styrelsen icke för- anleda någon erinran från dess sida.

Vattenfalls
styrelsens
utlåtande
7/2 1919.

Såsom redan antytts, har jag funnit behov föreligga av en särskild kameralbyrå inom vattenfallsstyrelsen, och synes densamma böra hava att handlägga i huvudsak de ärenden, styrelsen angivit, vartill emellertid torde böra läggas ärenden rörande framställda revisionsanmärkningar.

Departement-
schefen.

I överensstämmelse med vad kommittén föreslagit anser jag, att å denna byrå böra finnas, förutom byråchefen, följande ordinarie befattningshavare i högre grader, nämligen en sekreterare, en kamrer, en kassör, en notarie och tre revisorer, samtliga med placering i Stockholm.

Vidkommande de särskilda arbetsuppgifter, som skulle åligga de nämnda tjänstemännen, tillåter jag mig framhålla den av kommittén väckta frågan om vidtagande av åtgärder för att befria styrelsens kassör från det direkta handhavandet av Älvkarleby kraftverks kassarörelse, något som jämväl vattenfallsstyrelsen i annat sammanhang förklarat vara erforderligt. Denna avlastning synes lämpligast kunna ske

genom inrättande av ett särskilt kassakontor för nyssnämnda kraftverk, på sätt kommittén ifrågasatt. Ävenledes finner jag det av kommittén förordade förfaringssättet för verkställande av s. k. förgranskning av avlöningslistor och räkningar, som skola likvideras direkt från styrelsens kassa, böra tillämpas.

Sammanfattning av personalbehovet inom styrelsen.

Enligt min i det föregående angivna uppfattning skulle alltså inom vattenfallsstyrelsen finnas — förutom generaldirektören, överdirektören, fyra vattenfallsfullmäktige och två överrevisorer — följande ordinarie tjänstemän i sådan tjänsteställning, att de skulle till antalet fastställas av Kungl. Maj:t och riksdagen, nämligen:

å *kraftverksbyrån*:

två förste byrådirektörer,
en byrådirektör,
fyra förste byråingenjörer,
en byråingenjör och
en kontrollör;

å *tekniska byrån*:

en byråchef;

å *administrativa byrån*:

en byråchef,
en förste sekreterare,
en sekreterare,
en notarie och
en registrator; samt

å *kameralbyrån*:

en byråchef,
en kamrer,
en sekreterare,
en kassör,
en notarie och
tre revisorer.

Förutom nu nämnda tjänstemän i högre grader skulle naturligen å de särskilda ordinarie byråerna inom styrelsen finnas kontorspersonal,

bestående av lägre ordinarie befattningshavare, vilka till antalet skulle bestämmas av Kungl. Maj:t.

Lokalförvaltningarna.

Jag övergår nu att behandla frågan om behovet av ordinarie befattningshavare i högre grader vid lokalförvaltningarna, varvid jag dock vill inledningsvis med några ord erinra om tillkomsten av den nuvarande organisationen av dessa förvaltningar.

**Lokal-
förvalt-
ningarna.**

Genom det år 1913 antagna avlöningsreglementet för tjänstemän vid statens vattenfallsverk fastställdes i princip organisationen av lokalförvaltningarna. Emellertid avsåg detta reglemente endast befattningshavare vid Trollhätte kanalverk, Trollhätte kraftverk och Trollhätte räkningsavdelning.

Historik.

Sedan Södertälje kanalverk förvärvats av staten, erhöles på grund av beslut vid 1914 års senare riksdag vissa paragrafer av nämnda reglemente ändrad lydelse, i syfte att ordinarie anställning skulle kunna beredas jämväl befattningshavare vid detta kanalverk.

På grund av tillkomsten av Porjus och Älvkarleby kraftverk hava enligt beslut vid 1915 års riksdag företagits vissa ytterligare ändringar i reglementet, i ändamål att detsamma skulle bliva tillämpligt jämväl å befattningshavare vid sistnämnda två kraftverk.

Sedan till följd av utvidgningen av Trollhätte kanal och tillkomsten av ångkraftstationen i Västerås nya ordinarie befattningar blivit erforderliga, hava därefter på grund av beslut vid 1917 års riksdag vissa paragrafer i reglementet erhållit ändrad lydelse.

Slutligen har den 28 juni 1918 utfärdats förnyat avlöningsreglemente för tjänstemän vid statens vattenfallsverk. Detta avlöningsreglemente överensstämmer i allt väsentligt med det förut gällande reglementet, dock med iakttagande av de vid 1918 års lagtima riksdag fattade beslut dels om inrättande av befattningen såsom direktör för statens kraftverksförvaltning och i sammanhang därmed indragning av överingenjörstjänsten vid Trollhätte kraftverk samt dels angående provisorisk löneroglering för tjänstemän vid statens vattenfallsverk.

Av de till vattenfallsverket hörande lokalförvaltningarna torde jag först få behandla kraftverken. Dessa utgöras för närvarande av Trollhätte kraftverk, Älvkarleby kraftverk och Porjus kraftverk, vartill kommer reservångkraftstationen i Västerås. Därjämte är under anläggning Motala kraftverk, vilket beräknas bliva färdigt under år 1921. Av nämnda

**Statens
kraftverk.**

kraftverk hava Trollhätteverket och Älvkarlebyverket betydande egna ledningsnät, och är detta i viss mån även fallet beträffande Motalaverket, i det att det för nämnda verk avsedda ledningsnätet till stor del redan är byggt och inom den närmaste tiden kommer att ytterligare utbyggas. Motalanätet erhåller tills vidare kraft från Älvkarleby kraftverk.

Kraftverks-
direktörer.

Styrelsen har nu i skrivelsen den 17 september 1918 föreslagit, att Trollhätte-, Älvkarleby- och Motalaverken med tillhörande generatorstationer, ledningsnät och understationer skulle bilda var sin särskilda förvaltningsenhet, var och en under ledning av en kraftverksdirektör.

Frågan om inrättandet av dylika befattningar har redan i sammanhang med behandlingen av förslaget till gemensamt avlöningsreglemente blivit av Kungl. Maj:t prövad och i princip godkänd. Det återstår alltså att taga ståndpunkt till styrelsens förslag beträffande antalet dylika befattningar.

I sådant hänseende har kommittén i sitt yttrande rörande organisationsförslaget uttalat såsom sin mening, att de kraftverk, som borde organiseras på nyss angivet sätt, vore i första hand Trollhätte- och Älvkarleby kraftverk med sina stora generatorsstationer och vittomfattande ledningsnät. Vad åter beträffade Porjus kraftverk med allenast ett mindre eget nät samt ångkraftstationen i Västerås, vilken helt och hållet saknade distributionsnät, föreläge enligt kommitténs mening icke behov av en sådan organisation. Ifråga om Motala kraftverk, vilket visserligen framdeles komme att vara förenat med ett betydande kraftnät, hade inom kommittén förefunnits en viss tvekan, huruvida redan för år 1920 skulle för detta kraftverk erfordras en kraftverksdirektör, enär själva kraftstationen först under år 1921 kunde beräknas bli färdig. Emellertid hade för kommittén i sådant hänseende framhållits, att särskilt under den tid, som komme att närmast föregå kraftstationens igångsättande, ett högst betydande arbete måste ägnas åt distributions- och kraftförsäljningsfrågorna. Då därtill komme önskvärdheten därav, att chefen för Motala kraftverk måtte bli i tillfälle att slutföra arbetet med själva kraftstationens byggnad, hade kommittén icke ansett sig böra motsätta sig inrättandet av ifrågavarande befattning vid nämnda kraftverk redan från ingången av år 1920.

Departement-
schefen.

I anslutning till vad styrelsen hemställt och under åberopande av kommitténs nyss anförda uttalande anser jag mig böra tillstyrka, att en kraftverksdirektörsbefattning inrättas vid vart och ett av Trollhätte, Älvkarleby och Motala kraftverk.

Vid var och en av kraftstationerna i Trollhättan, Älvkarleby och Porjus samt ångkraftstationen i Västerås skulle enligt styrelsens förslag finnas en driftchef, vilken skulle vara närmast ansvarig för skötseln av vederbörande generatorstation. Av dessa driftchefer skulle den i Porjus och den i Västerås lyda direkt under chefen för kraftverksförvaltningen, men de bägge övriga sortera under vederbörande kraftverksdirektörer. Berörda förslag har biträttats av kommittén.

Driftchefer.

Vad beträffar Porjus kraftverk och ångkraftstationen i Västerås innebär förslaget icke någon förändring i nuvarande förhållanden, i det att nämnda bägge verk redan nu förestås av driftchefer lydande direkt under den centrala kraftverksförvaltningen. Vid Älvkarleby kraftverk finnes visserligen för närvarande en driftchef, men skulle denne genom inrättandet av kraftverksdirektörstjänsten därstädes komma i en annan ställning och sortera under den föreslagna kraftverksdirektören vid detta verk. Detta skulle emellertid, enligt vad upplyst blivit, icke komma att medföra någon nämnvärd avlastning av göromålen för driftchefen i Älvkarleby, vilken numera även har att svara för vattenhushållningen i Dalälven vid Älvkarleby och att vid behov ordna inmatningen i Älvkarlebynätet av elektrisk energi dels från statens ångkraftstation i Västerås, dels från de privata anläggningar, med vilka vattenfallsstyrelsen har överenskommelse om leverans av reservkraft. Han förestår även ett vid Älvkarleby inrättat, ganska betydande högspänningslaboratorium. Med hänsyn till de särdeles krävande uppgifter, som sålunda komma att åligga denne driftchef, torde hans befattning vara ungefär likvärdig med driftchefsbefattningarna vid Porjus kraftverk och vid kraftstationen i Västerås. Vidkommande slutligen Trollhätte kraftstation må erinras, att driften av denna station för närvarande närmast övervakas av en driftingenjör. Sedan ifrågavarande driftingenjörsbefattning inrättades, har emellertid Trollhätte kraftstation genom tillbyggnad vuxit till en exceptionell storlek och, då kraftstationen vid Lilla Edet blir driftfärdig, torde även denna station lämpligen böra ställas under närmaste befäl av nämnda tjänsteman. Även denne befattningshavare synes mig under sådana förhållanden böra jämnställas med de övriga driftcheferna.

Departementschefen.

Antalet driftchefsbefattningar skulle alltså bliva fyra, nämligen en befattning vid var och en av kraftstationerna i Trollhättan, Älvkarleby och Porjus samt en befattning vid ångkraftstationen i Västerås.

De nuvarande driftchefsbefattningarna bestridas av ordinarie driftingenjörer, vilka utöver avlöningen såsom driftingenjörer åtnjuta sär-

skilda arvoden för bestridande av driftchefsgöromålen. Då enligt det föreliggande förslaget jämväl den driftingenjör — nämligen vid Trollhätte kraftstation — som hittills icke haft uppdrag såsom driftchef, skulle erhålla driftchefs ställning, torde åtminstone tills vidare icke erfordras några driftingenjörsbefattningar, vadan dylika befattningar icke upptagits i förslaget till avlöningsreglemente.

Övrig drift-
personal i
högre grader
vid kraftverk.

Ifråga om övrig ordinarie personal i högre grader vid kraftverken, har styrelsen, vad Trollhätte kraftverk beträffar, icke föreslagit annan ändring än att överingenjörsassistenten skulle erhålla benämningen direktörsassistent.

Därest den föreslagna ändrade benämningen å kraftverkets chef godkännes, torde jämväl nyssnämnda befattningshavare lämpligen böra erhålla den titel, styrelsen sålunda för honom ifrågasatt.

Vid Älvkarleby kraftverk har styrelsen föreslagit inrättandet av en ordinarie direktörsassistentbefattning samt en likaledes ordinarie kontrollörstjänst. Detta förslag har av kommittén biträtts.

Med hänsyn till den omfattning detta kraftverk numera erhållit, finner även jag mig böra tillstyrka uppförande å stat av de nämnda två befattningarna.

För vartdera av Porjus och Motala kraftverk har styrelsen i sin skrivelse den 17 september 1918 föreslagit anställande av en (manlig) kassör.

Under framhållande att kassagöromålen för de ifrågasatta kassörerna antagligen icke skulle helt upptaga deras tjänstetid samt ifrågasatt varande göromål i allt fall syntes vara av mindre krävande beskaffenhet, har kommittén ansett kassagöromålen vid de nämnda verken med fördel kunna bestridas av kvinnliga tjänstemän, som tillika skulle utföra bokhållrigöromål. I sitt utlåtande över kommitténs yttrande har vattenfallsstyrelsen förklarat sig icke hava något att invända mot kommitténs berörda förslag.

Vad kommittén sålunda föreslagit i fråga om de tilltänkta manliga kassörernas utbytande mot kvinnliga tjänstemän såsom kassörer, tillika bokhållare, finner jag mig så mycket mera böra förorda, som inom telegrafverket den jämförelsevis betydande kassarörelsen vid linjedistriktsbyråerna med fördel kunnat anförtros åt kvinnliga kassörer.

Såsom jag redan i det föregående antytt, torde det vara lämpligt att jämväl för Älvkarleby kraftverk inrättas ett särskilt kassakontor, vilket då borde förestås av en kvinnlig befattningshavare av enahanda slag som nu ifrågasatts för Porjus och Motala kraftverk.

Jag tillåter mig emellertid erinra, att dessa kvinnliga befattningar skulle till antalet bestämmas av Kungl. Maj:t.

De å gällande stat uppförda sex distriktsingenjörsbefattningar, vilkas innehavare äro placerade i Trollhättan, Göteborg, Skara, Uppsala, Södertälje och Hedemora, skulle enligt styrelsens organisationsförslag bibehållas. Likaledes innebär förslaget icke någon ändring ifråga om den nuvarande kontrollörsbefattningen vid Trollhätte kraftverk.

Enligt mitt föreliggande förslag skulle alltså vid den lokala förvaltningen av statens kraftverk finnas följande ordinarie befattningar, vilkas antal skulle fastställas av Kungl. Maj:t och riksdagen, nämligen:

Personal vid kraftverk.

tre kraftverksdirektörer,
fyra driftchefer,
två direktörsassistenter vid kraftverk,
sex distriktsingenjörer och
två kontrollörer.

Utöver nämnda slag av tjänster hava i förslaget till gemensamt avlöningsreglemente även upptagits för driften av kraftverken avsedda ordinarie befattningar i lägre grader, vilka till antalet skulle fastställas av Kungl. Maj:t.

I anslutning till sitt förslag därom, att cheferna för de större kraftverken skulle benämnas kraftverksdirektörer, har styrelsen ansett, att chefen för Trollhätte kanalverk borde benämnas kanaldirektör i stället för överingenjör. Den nuvarande kanalingenjören skulle i sammanhang därmed erhålla den förändrade benämningen direktörsassistent. Detta har iakttagits i förslaget till avlöningsreglemente.

Statens kanalverk.
Kanaldirektör, direktörsassistent och kanalinspektorer.

I likhet med vad för närvarande är fallet, skulle vid statens kanalverk finnas två kanalinspektorer i högre grad, nämligen i Trollhättan och i Södertälje.

För statens kanalverk skulle alltså erfordras nedanstående ordinarie befattningar, vilkas antal skulle fastställas av Kungl. Maj:t och riksdagen:

en kanaldirektör,
en direktörsassistent vid kanalverk och
två kanalinspektorer av klass 1.

Därjämte återfinnas i förslaget till avlöningsreglemente vissa grupper av befattningar i lägre grader, avsedda för driften av statens kanalverk.

Räkenskapsavdelningen i Trollhättan. För närvarande finnes inrättad en särskild räkenskapsavdelning i Trollhättan för handhavande av kassagöromål, bokföring och revision för därvarande kanalverk, kraftverk och fastighetsförvaltning samt för de byggnadsarbeten, som administreras från Trollhättan. Vid denna avdelning, som jämväl handlägger vissa andra ärenden beträffande fastighetsförvaltningen såsom vissa tomtupplåtelser, brandförsäkringar m. m., och som har vård om kontrakt och andra värdehandlingar, finnas anställda en kontorschef, en kassör samt en revisor och kontrollinspektör ävensom erforderligt antal bokhållare och kontorsskrivare.

Vattenfallsstyrelsen. Till följd av att en så betydande del av vattenfallsverkets förvaltning vore förlagd till Trollhättan, har vattenfallsstyrelsen ansett det vara mest praktiskt, att anordningen med en särskild räkenskapsavdelning därstädes allt fortfarande finge i huvudsak äga bestånd. Att ett särskilt kassakontor behövdes i Trollhättan, ansåg styrelsen utan vidare vara klart, och beträffande räkenskapsväsendet i övrigt funne styrelsen det vara en betydande fördel att hava detsamma så förlagt, att den därmed sysselsätta personalen kunde direkt samarbeta med motsvarande förvaltningar och byggnadsföretag. Å andra sidan borde för ernående av enhetlighet och arbetsbesparing ifrågavarande göromål å denna ort utföras inom en enda avdelning.

Kommittén. Kommittén har i sitt yttrande framhållit, hurusom efter nyorganisationen av vattenfallsstyrelsen en del åligganden, som enligt tidigare utfärdade instruktionsbestämmelser skulle tillkomma räkenskapsavdelningen i Trollhättan, självfallet skulle komma att övertagas av styrelsen, särskilt de kamerala och administrativa byråerna inom denna. Att emellertid Trollhätte räkenskapsavdelning även för framtiden borde bibehållas för de betydande avdelningar av statens vattenfallsverk, som i Trollhättan hade sitt säte, fann kommittén uppenbart, ehuru nämnda räkenskapsavdelning, som vid sitt inrättande mera erhöll karaktären av en central avdelning av statens vattenfallsverk, för framtiden skulle bliva allenast ett till lokalförvaltningen hörande räkenskapskontor.

Departementschefen. Innan jag vidare yttrar mig rörande organisationen av Trollhätte räkenskapsavdelning, torde jag få erinra om ett av 1902 års löneregleringskommitté gjort uttalande i ett den 9 april 1915 avgivet utlåtande rörande statens vattenfallsverk.

Till nämnda kommittés behandling hade nämligen då förelegat en skrivelse från vattenfallsstyrelsen den 6 februari 1915, däruti styrelsen bland annat meddelat, att, enligt vad styrelsen tänkt sig, räkenskaps-

väsendet och den huvudsakliga kassarörelsen för Porjus och Älvkarleby skulle handhavas av en central räkenskapsavdelning, som därjämte skulle ombesörja vissa för hela vattenfallsverket gemensamma räkenskaps- och kassaärenden ävensom räkenskapsgörömlen för Södertälje kanalverk, för alla de till statens vattenfallsverk hörande fastigheter, som icke förvaltades av Trollhätteverken, samt för vissa byggnadsarbeten.

I anledning av styrelsens berörda yttrande fann sig 1902 års löne-regleringskommitté böra uttala önskvärdheten därav, att det måtte tagas under förnyad omprövning, huruvida ej till nedbringande av förvaltningskostnaderna den sålunda föreslagna centraliseringen i detta likasom i vissa andra angivna avseenden skulle kunna utsträckas att, åtminstone i flera hänseenden än vattenfallsstyrelsen syntes hava tänkt sig, omfatta jämväl förvaltningen av Trollhätteverken.

Med föranledande av vad löne-regleringskommittén sålunda anført anser jag mig böra uttala, att genom den av mig förordade omorganisationen av vattenfallsstyrelsen all den centralisering synes mig komma till stånd, som lämpligen kan ske, och att detta gäller även i fråga om räkenskapsväsendet jämte vad därmed äger sammanhang. Men även med en dylik centralisering av de kamerala ärendena inom vattenfallsverket är det givetvis nödvändigt att åtminstone de största lokalförvaltningarna hava särskilda kassa- och räkenskapskontor. Den nuvarande räkenskapsavdelningen i Trollhättan, vilken, såsom kommittén erinrat, ursprungligen hade karaktären av en central avdelning av statens vattenfallsverk, skulle beträffande Trollhätte kraftverk, kanalverk och fastighetsförvaltning samt de från Trollhättan administrerade byggnadsarbeten tjäna såsom dylikt lokalt kontor. Med hänsyn till de nämnda förvaltningars storlek skulle dock Trollhätte räkenskapsavdelning alltjämt bliva av jämförelsevis betydande omfattning.

Såsom föreståndare för räkenskapsavdelningen skulle alltjämt tjänstgöra kontorschefen, vilken emellertid med hänsyn till förut angivna förhållanden icke kommer att intaga fullt samma tjänsteställning som förut.

Den nuvarande befattningen såsom revisor och kontrollinspektör skulle enligt styrelsens förslag utgå ur staten för denna avdelning. Beträffande de tjänsteåligganden, som för närvarande tillkomme denne befattningshavare, hade styrelsen nämligen tänkt sig, att kanalinspektörerna skulle lämpligen kunna övertaga den honom i egenskap av kontrollinspektör åliggande skyldigheten att tillse och undersöka, huruvida de fraktsedlar och fraktuppgifter, som inlämnades från de Trollhätte kanaltrafikerande fartygen och som låge till grund för debiteringen av kanal-

Befattningshavare i högre grader vid räkenskapsavdelningen.

avgifterna, överensstämde med den last fartygen verkligen förde. Revisionsgöromålen skulle, enligt styrelsens förmenande, bestridas av en till styrelsens revisionskontor hörande revisorsbefattning, vars innehavare styrelsen ursprungligen tänkt sig skola vara placerad i Trollhättan.

Då, enligt vad jag inhämtat, vissa olägenheter uppstått till följd av sammanförandet av kontrollinspektors- och revisorsgöromålen hos en enda befattningshavare, anser jag, i likhet med kommittén, den av styrelsen föreslagna uppdelningen av nämnda göromål lämpligen böra ske, varvid dock är att erinra, att av skäl, som i det föregående antytts, den omförmälda, styrelsen tillhörande revisorn icke skulle vara stationerad i Trollhättan utan tjänstgöra inom styrelsen.

Däremot skulle fortfarande vid avdelningen finnas en manlig kassör.

Personal vid
Trollhätte
räkenskaps-
avdelning.

För Trollhätte räkningsavdelning avsedda tjänstemän, vilkas antal skulle bestämmas av Kungl. Maj:t och riksdagen, skulle alltså utgöras av

en kontorschef och

en kassör.

Utöver dessa två befattningar skulle, såsom för närvarande är fallet, för avdelningen erfordras en del ordinarie tjänster i lägre grader.

Samman-
fattning av
förslaget
rörande an-
talet befatt-
ningar.

Såsom sammanfattning av mitt förslag rörande de befattningar vid statens vattenfallsverk, vilkas antal bör underställas riksdagens prövning, får jag åberopa följande sammanställning:

Enligt föreliggande förslag.		Enligt nu gällande bestämmelser.	
Befattning.	An- tal	Befattning.	An- tal
I. Befattningar, som tillsättas genom förordnande å viss tid.			
(Jfr 1 § 1 mom. och 42 § i förslaget till avlöningsreglemente).			
Generaldirektör och chef	1	Vattenfallsdirektör	1
Överdirektör	1	Direktör vid statens kraftverksförvaltning	1
Kraftverksdirektörer	3	—	
Vattenfallsfullmäktige*)	4	Icke föredragande ledamöter av styrelsen*)	4
Överrevisorer	2	Revisorer	2

*) Befattningarna icke fullt jämförliga.

Enligt föreliggande förslag.		Enligt nu gällande bestämmelser.		
Befattning.	Antal	Befattning.	Antal.	
II. Befattningar, som tillsätts genom konstitutorial och till antalet fastställas av Kungl. Maj:t och riksdagen.				
<i>Styrelsen.</i>				
13:e lönegraden	{ Kassör	1	—	
	{ Kontrollör	1	—	
	{ Notarie	2	—	
	{ Registrator	1	—	
	{ Revisor *)	3	Revisor och kontrollinspektör vid Trollhätte räkningsavdelning *)	1
15:e lönegraden	{ Kamrer	1	—	
	{ Sekreterare	2	—	
16:e lönegraden	{ Byråingenjör	1	—	
17:e lönegraden	{ Förste byråingenjör	4	—	
	{ Förste sekreterare	1	—	
18:e lönegraden	{ Byrådirektör	1	—	
20:e lönegraden	{ Byråchef	3	—	
	{ Förste byrådirektör	2	—	
<i>Lokalförvaltningarna.</i>				
13:e lönegraden	{ Kanalinspektör av klass 1	2	Kanalinspektör av 1:a graden	2
	{ Kassör	1	Kassör	1
	{ Kontrollör	2	Kontrollör	1
14:e lönegraden	{ Kontorschef	1	Kontorschef	1
16:e lönegraden	{ Direktörsassistent vid kanalverk	1	Kanalingenjör	1
17:e lönegraden	{ Direktörsassistent vid kraftverk	2	Överingenjörssassistent	1
	{ Distriktsingenjör	6	Distriktsingenjör	6
18:e lönegraden	{ Driftchef *)	4	Driftingenjör *)	4
19:e lönegraden	{ Kanaldirektör	1	Överingenjör	1

*) Befattningarna icke fullt jämförliga.

Departements-
chefens
hemställan.

På grund av vad sålunda i skilda hänseenden förekommit och anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att — med godkännande av de utav mig nu förordade huvudgrunder för ny organisation av vattenfallsstyrelsen — beträffande sådana befattningar vid statens vattenfallsverk, vilkas antal enligt avlöningsreglementet för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk skall fastställas av Kungl. Maj:t och riksdagen, från och med den 1 juli 1920 bestämma detta antal på sätt anges i den vid statsrådsprotokollet fogade förteckning (bil. 1).

Vad departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, tacktes Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Edw. Wetterling.

Bilaga 1.

Förteckning över befattningar vid statens vattenfallsverk, vilkas antal enligt avlöningsreglementet för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk skall fastställas av Kungl. Maj:t och riksdagen.

A. Befattningar, avsedda i 1 § 1 mom. av avlöningsreglementet:

Generaldirektör och chef	1
Överdirektör	1
Kraftverksdirektör	3

B. Befattningar, avsedda i 42 § av avlöningsreglementet:

Vattenfallsfullmäktig	4
Överrevisor	2

C. Befattningar, hänförliga till 13–20 lönegraderna i avdelningen A av den vid avlöningsreglementet fogade tjänsteförteckning:

Kanalinspektör av klass 1	2
Kassör	2
Kontrollör	3
Notarie	2
Registrator	1
Revisor	3
Kontorschef	1
Kamrer	1
Sekreterare	2

Byråingenjör	1
Direktörsassistent vid kanalverk	1
Direktörsassistent vid kraftverk	2
Distriktsingenjör	6
Förste byråingenjör	4
Förste sekreterare	1
Byrådirektör	1
Driftchef	4
Kanaldirektör	1
Byråchef	3
Förste byrådirektör	2

REGISTER.

	Sid.
Vattenfallsstyrelsen.	
Historik	3
Nuvarande organisation	5
Behovet av ny organisation	8
Valet av organisationsform	10
Byråindelning m. m.	30
Kraftverksbyrån	32
Tekniska byrån	36
Administrativa byrån	42
Kameralbyrån	45
Sammanfattning	48
Lokalförvaltningarna.	
Historik	49
Statens kraftverk	49
Statens kanalverk	53
Räkenskapsavdelningen i Trollhättan	54
Sammanfattning av förslaget	56
Departementschefens hemställan	58